

ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΘΡΑΚΟΣ ΙΠΠΕΩΣ ἢ ΤΟΥ ΚΥΡΙΟΥ ΗΡΩΟΣ

§ 1. Οὐδενὸς θεοῦ λατρεῖται ἐν τῇ Θράκῃ καὶ τῇ Μοισίᾳ κατέλιπε τοσοῦτον πολυάριθμον ἱχνη, ὅσον ἢ τοῦ Θρακὸς Ἰππέως ἢ τοῦ Κυρίου Ἡρώος, ὡς φέρεται συνήθως ἐν τοῖς ἐνεπιγράφοις ἀναθηματικοῖς αὐτοῦ ἀναγλύφοις. Τὰ μέχρις ἐσχάτων ἀνευρεθέντα ἐνεπιγράφα τε καὶ ἐνεπιγράφα ἀναθηματικά ἀνάγλυφα, τὰ ἀπεικονίζοντα αὐτόν, υπερβαίνουνσι τὰ χίλια καὶ ὁλονὲν ἐκάστοτε ἀνευρίσκονται καὶ ἄλλα. Μόνον τὸ ἐθνικὸν τῆς Σοφίας μουσεῖον κέκτηται περὶ τὰ τετρακόσια, οὐκ ὀλίγα δὲ τὸ τῆς Φιλιππουπόλεως καὶ τὰ τῶν ἄλλων ἐπαρχιακῶν ἐν τῇ Βουλγαρίᾳ πόλεων⁽¹⁾. Τὰ πλείστα τούτων τῶν ἀναγλύφων ἀπὸ τεχνικῆς ἀπόψεως εἶναι θανατοσυρτήματα, θυνάμενα νὰ παραβληθῶσι πρὸς τὰ πολλῶν βραδύτερον Βυζαντινὰ ἀνάγλυφα τῆς παρακμαζούσης Βυζαντινῆς τέχνης, ὡς τὰ ἐπὶ Ἰουστινιανοῦ Β' φθίνοντος τοῦ ἑβδόμου αἰῶνος.

Τὰ ἀνάγλυφα τοῦ Θρακὸς Ἰππέως εἶναι συνήθως ἐντοπα, γεγλυμμένα ἐπὶ τετραπλεύρων ἐξ ἐπιχωρίου μαρμάρου ἢ ἀρκεστολίου πλάκων, ὕψους ἀπὸ 0,10 μέχρι 0,70 τοῦ μέτρου καὶ ἔχουσι τὴν ἀνω πλευρὰν κυκλωτέραν καὶ σπανίως ἐν μορφῇ ἀετώματος καὶ περιθίσονται ὑπὸ πλάσιου, ἐφ' οὗ ἀνωθι καὶ κάτωθι ὑπάρχει παρὰ τισιν ἐπιγραφή. Ὀλίγα τούτων εἶναι ἔτι ἐκτυπα δίκην ἀγαλμάτων, ὧν τινων τὸ πεδίον εἶναι τετραγώνον⁽²⁾, τινὰ δ' εἶναι καὶ κεράμεια. Ἡ ὀπισθία πάντων πλευρὰ εἶναι ἀκατέργαστος, ἔπερ δηλοῖ ὅτι ἀνηρτῶντο ἢ ἐπηρεῖδοντο εἰς τοὺς τοίχους τῶν ἱερῶν, ὥσπερ σήμερον αἱ τῶν ἁγίων εἰκόνες εἰς τοὺς ναοὺς τῶν ὀρθοδόξων χριστιανῶν. Τινὰ τῶν ἀναγλύφων διατηροῦσιν ἀκόμη ἱχνη χρωμάτων, ἐξ οὗ τεκμαίρεται ὅτι ἐχρωματίζοντο, ὥσπερ παρὰ τοῖς Ἑλλήσιν ἐνίοτε τὰ γλυπτὰ ἔργα.

Τὰ πλείστα τῶν ἀναγλύφων τούτων ἀνευρέθησαν τυχαίως· ἀλλ' ἐκ τοῦ πλήθους τῶν ἐν τῇ αὐτῇ τόπῃ συνανευρεθέντων δυνατὸν νὰ καθορισθῇ ἱερὸν τοῦ Θρακὸς Ἰππέως, ἡρῶον, εἰς ὃ ἀνετίθεντο. Τοιοῦτων ἡρώων καθωρίσθη ὁ τόπος εἶκοσι μὲν ἐν τῇ βορείᾳ Θράκῃ, δεκαεὶς δὲ ἐν τῇ Μοισίᾳ ἐν γε τῇ παρόντι. Ἐνδέχεται ὅμως ἐν τοῦτοις τοῖς ἱεροῖς νὰ ἐλατρεύοντο καὶ ἄλλοι θεοί, εἰς οὓς οἱ λατρεῖς τῶν προσέφερον ἀναθημάτων, τὴν πρωτίστην ὅμως θέσιν μεταξὺ τούτων πάντως κατεῖχεν ὁ Ἰππέυς. Ἐκ τῶν γενομένων ἐρευνῶν ἀπεδείχθη ὅτι

Αρχὴν ἐν
Θρακίᾳ
λατρεῖται ἢ
Ἡρώου
ἢ Ἰππέως
ἢ αὐτῶν ἄλλ.
T.C. 1934-40

§ 1. 1) ¹Id., *Seure G. Revue des études Greques*, τόμ. XXV, ἔτ. 1912, σελ. 41.

2) ²Id., *Kazarow G. Le sanctuaire du cavalier Thrace près du village Diinichi, Recueil B. Diacovitch*, ἔτ. 1927, σελ. 135 καὶ ἑξῆς, ἐνθα παρέχεται ἡ μετὰ εἰκόνων περιγραφή, 32 τοιοῦτων ἀνευρεθέντων ἐν τῇ κώμῃ Διτίνκλῃ παρὰ τῇ Χαρμανλῇ, ἐν τῇ κέντρῃ τῆς Θράκης.

ταυτά τα ιερά ἦσαν συνήθως μικρῶν δικαστάσεων καὶ ἄνευ τινὸς ἀρχιτεκτονικοῦ κόσμου, οἷα ἦσαν ὕστερον ἐπὶ τοῦ χριστιανισμοῦ καὶ νῦν εἶναι τὰ ἐν τῇ γῶρᾳ πολλὰ τῶν ἁγίων παρεκκλήσια. Σημειωτέον δὲ ὅτι ἡρῶα καὶ ἀνάγλυφα τοῦ

'Ιππέως ἀνευρέθησαν καὶ ἐν ἄλλαις χώραις(*), οἷον ἐν τῇ Φρυγίᾳ, τῇ Πισιδίᾳ, τῇ Παμφυλίᾳ, τῇ Λυκίᾳ, τῇ νοτίῳ Ρωσίᾳ, εἰς ἃς εἰκάζεται ὅτι Θρακὲς στρατιῶται ἐπὶ τῶν χρόνων τῆς Ρωμαϊκῆς αὐτοκρατορίας μετέηγον τὴν λατρείαν τοῦ 'Ηρωος. Εἰς Θρακὲς στρατιώτας ἀποβιβάζονται ὡσούτως καὶ τὰ ἐπὶ τοῦ λόφου 'Ησουλίνου (Esquirlinus) ἐν Ρώμῃ ἀνευρέθητα ἐναγύγραφα ἀνάγλυφα(*).

Ἐκ πάντων τῶν ἀναγλύφων τοῦ Θρακῆς 'Ιππέως δύο μόνον ἔχουσιν ὕψος μεῖζον τοῦ προμνημονευθέντος. Τούτων τὸ ἑν εὐρέθην πλησίον τῆς Φιλίππουπόλεως οὐ μακρὰν τῆς κώμης Καραγάτης παρὰ τῇ Ροδόπῃ καὶ ἔχει τύπον ἀνδριάντος ὕψους 1.61, μήκους

1.05 καὶ πλάτους 0.36 τοῦ μέτρου, τῆς ἀριστερᾶς πλευρᾶς αὐτοῦ, τ. ἔ. τῆς ἐπιστάας οδῆς ἀκταεργάστου πλην τῶν περιγραμμάτων, ὅπου δηλοῖ ὅτι τὸ μνημεῖον ἵστατο πλησίον τοίχου, πιθανῶς ἐπὶ τάφου ἐκτισμένου δίχην ἡρώου ἢ ἱεροῦ πρὸς τιμὴν ἀφαιρεθέντος μετὰ θάνατον ἐπιστάου τινὸς Θρακῆς(*), τὸ δ' ἕτερον εἶναι ὁ περὶ ὄνομα παρὰ τοῖς ἀρχαιολόγοις: Βουλγάρους Μαδάριους 'Ιππέως (Madarski Konik), ὑπερφυσικοῦ μεγέθους, γυγλυμμένος ἐπὶ αὐτοφωρὸς βράχου ἐπὶ κα θέτου πλευρᾶς βουνοῦ ὕψος τὰ 14 μέτρα ἀπὸ τῆς ρίζης αὐτοῦ πλησίον τῆς κώμης Μάδαρα, τῆς περιπερείας Σούμλας ἐν τῇ Μοισίᾳ, ὅθεν καὶ ἡ προσωνομία αὐτοῦ. Τὸ ἀνάγλυφον εἶναι ἐκασυσοῦργα κατὰ τὴν ἡμετέραν ἀντίληψιν, τετρημμένον ἐν πολεῖς ὑπὸ τοῦ χρόνου, εἰς δὲ συνετέλεσεν ἀναμφιβόλως οὐ μικρὸν καὶ ἡ ἐπιτολαιὰ καὶ οὐχὶ βαθεῖα τῶν περιγραμμάτων καὶ τῶν γραμμῶν ἐν γένει γλυφῇ. Ἐπειδὴ δὲ οἱ Βούλγαροι λόγοι ἀπὸ τινος χρόνου ἤρξαντο ἀποβλέποντες εἰς τοῦτο ὡς εἰς ἱερὸν καὶ μεγαλειώδες τῆς Βουλγαρικῆς ἱστορίας καὶ τῆς γλυπτικῆς τέχνης κειμήλιον, κρίνομεν ἀναγκαῖον παρεμπιπτόντως νὰ εἰπωμέν τινα περὶ αὐτοῦ.

§ 2. Τὸ ἀνάγλυφον παριστᾷ ἱππὲς ἐλάυνοντα, ὡς φαίνεται ἐκ τοῦ ἀνεγγ-

3) 'Ips, Dumont-Homolle, Mélanges d'archéologie et d'épigraphie de la Thrace, Paris, σελ. 509 κειφ.

4) CIL., τόμ. VI, αρ. 2803—2807.

5) Dobrasky, Sbornik, τόμ. XVIII, ἔτ. 1901, σελ. 808, αρ. 30.

γεγμένου ἐμπροσθέν ἀριστεροῦ ποδὸς καὶ ἐκ τῶν διεστώτων ὀπισθίων τοῦ ἵππου, καὶ διὰ θόρατος πλήττοντα λέοντα ἐπερχόμενον, καθ' οὗ ὄραμα καὶ ὁ τὸν ἱππέα ἀκολουθῶν κύων. Δεξιὰ δὲ καὶ ἀριστερὰ τοῦ ἵππου καὶ κάτωθεν τοῦ βλοῦ συμπλέγματος εἶναι: καχαραγμένη ἐν ἀνωμαλοῖς σείχῃς 'Ελληνικὴ ἐπιγραφή, ἣς οὐ μόνον γράμματα, ἀλλὰ καὶ λέξεις καὶ σίχῃς ἔλοι: εἶναι ὑπὸ τοῦ χρόνου τελείως τετρημμένοι. Πρώτος, ὅστις μνημονεύει τὸ ἀνάγλυφον, εἶναι ὁ Οὐγγρος περιηγητὴς Kanitz ζῶων

καὶ ἐν δυσὶ σχεδιαγραφήμασι τὴν εἰκόνα αὐτοῦ, ὑπολαμβάνει δὲ αὐτὸ Ρωμαϊκὸν καὶ τὴν ἐπιγραφήν λατινικὴν(*) καθ' ἣν ἔσον διὰ τηλεσκοπίου ἀνέγνω τὴν λέξιν Sever. Ὁ Jirecek κατόπιν θεωρῶν αὐτὸ ὡς ἀνάγλυφον τοῦ Θρακῆς 'Ιππέως διακρίνει διὰ τηλεσκοπίου τὴν ἐπιγραφήν ὡς 'Ελληνικὴν, ἀλλὰ τετρημμένην καὶ δυσανήγνωστον(*). Ὁ

Skorpil τῇ 1895 ἐξ ἱερικώματος ἀντιγράφει τὸ τὸ ἀνάγλυφον καὶ τὴν ἐπιγραφήν, ἐν ἣ ἀναγινώσκει: δις τὸ ὄνομα τοῦ ἡγεμόνος τῶν Βουλγάρων Κροῦμου καὶ τοῦ 'Ομορτάχ καὶ «κατὰ μεῖζονα ἢ ἐλάττονα πιθανότερα» δέκα μέγχι: δεκατριῶν μεμονωμένας λέξεις καὶ διακρίνει πολλὰ γραμμάτων ἴχνη(*), μετὰ πολλῶν δ' ἐτὼν μελέτην κατατρίγει εἰς τὸ συμπέρασμα ὅτι εἶναι «ἀδύνατον νὰ ἐξαχθῇ ἐκ τῆς ἐπιγραφῆς γενικὴ τίς ἐννοία(*)». Καθ' ὅπως ἐνομί: ὅτι τὸ μέγα τοῦτο ἀνάγλυφον ἐλαξεύθη ὑπὸ τοῦ ἡγεμόνος 'Ομορτάχ(*) ὡς ἐπιτάφιον μνημεῖον πρὸς τιμὴν τοῦ πατρὸς τοῦ Κροῦμου, ἀπεικονιζόμενον ἐρίππου(*) ἐπὶ τοῦ βουνοῦ, ἔπου πιθανῶς ὀνηύρον ἀνάκτορα τῶν ἡγεμόνων (χαγῶν) τῆς Βουλγαρίας καὶ συνοικισμάς: ὑποθέ-

§ 2. 1) Kanitz, Donau-Bulgarien und der Balkan, Leipzig, ἔτ. 1882 σελ. 2x, III, σελ. 112—114.

2) Jirecek, Arch.-epigr. Mittheil., aus Österreich—Ungarn Wien, τόμ. X, ἔτ. 1886, σελ. 196 καὶ Jirecek—Argyrou, 'Οδοιπορικὸν Βουλγαρίας, σελ. 869.

3) Skorpil, Arch.—epigr. Mittheil., κ. τ. λ. τόμ. XIX, ἔτ. 1896, σελ. 248.

4) Τοῦ αὐτοῦ, Aboha-Pliska, Δελτίον τῶν ἐν Κωνσταντινουπόλει Ρωμαϊκῶ ἀρχαιολογικῶν ἱνστιτούτου, τόμ. X, ἔτ. 1905, σελ. 401.

5) Τοῦ αὐτοῦ, Izvestia Varn. archeol. droujestvo (Δελτίον τῆς ἐν Βάρνης ἀρχαιολ. εταιρείας), τόμ. VII, ἔτ. 1921, Παράρτ. I (1920) σελ. 18.

6) Τοῦ αὐτοῦ, Pametniits na grad Odessos-Varna (=Μνημεῖα τῆς πόλεως 'Ὀδησσού—Βάρνης) σελ. 12.

τει δὲ ἔτι παρὰ τῇ ἀναγλύφῳ ἔνεκα τοῦ ἀπὸ τοῦ ἐδάφους ὕψους τοῦ ὑπῆρχε ξύλινον ἐκρίωμα, εἰς δ' ἐλευθέριον ἀνήρχοντο πρὸς θέαν τοῦ ἀναγλύφου καὶ ἀνάγνωστον τῆς ἐπιγραφῆς οἱ βουλόμενοι(!), ὅπερ ὁ Feher δὲν παρεδέχεται. Βραχύτερον δὲ ἱερυτὴν τοῦ μνημείου ἀντὶ τοῦ Ὀμουρτάχ καθορίζει τὸν Μαλαμήρα(!).

Ἡ γνώμη τοῦ Skorpil ἐπεκράτησεν ἀπερρωσθεῖσα καὶ ὑπὸ τοῦ ὅτι οὐ μακρὰν τῶν Μαδάρων κεῖται· ἐν τῇ πεδιάδι ἡ κόμη Aboba, ἔπου μετ' ἐρευνῆς εὐρέθησαν τὰ ἐρείπια τῆς παλαιᾶς τῶν προχριστιανῶν Βουλγάρων ἡγεμόνων πρωτεύουσος Πίλοκας, ἐν ᾗ ἔκειτο τὰ εἰρήαι καὶ μεγαλοπρεπὴ λίθωκιστα τοῦ Ὀμουρτάχ ἀνάκτορα (!) καὶ ὑπὸ τοῦ ὅτι πλησίον τῆς ριζῆς τοῦ βουνοῦ, ἐφ' οὗ τὸ ἀνάκτορον, γενομένων ἀνσκαφῶν ἀνευρέθησαν λείψανα συνοικιστῶν οὐ μόνον τῶν νεολιθικῶν καὶ τῶν Ρωμαϊκῶν χρόνων, τοῦ δευτέρου μέχρι τοῦ τετάρτου μ. Χ. αἰῶνος, ἀλλὰ καὶ τῶν Βουλγاريκῶν, ἐξ οὗ εἰκάζεται ἡ ἐκεῖ που ὑπαρχῆς Βουλγარიκῆς μεσαιωνικῆς πόλεως, ἥς καὶ ἐκ τῆς ἐκείνου μεγάλου κτιρίου τὰ λίθινα θεμέλια ἀπεκαλύφθησαν(!). Τῇ 1905 τὸ ἔθνικόν τῆς Σοφίας Μουσεῖον ἔλαβε γύφινον τοῦ τε ἀναγλύφου καὶ τῆς ἐπιγραφῆς ἐκτύπωμα, ἐφ' οὗ ἐγένετο σύντομος μελέτη, ἀλλ' ἡ ἀκρίβειος καὶ συμπλήρωσις τῆς τετριμμένης ἐπιγραφῆς, ἥ· κατὰ τὸν Skorpil «τὸ ὅπ' αὐτοῦ γενόμενον ἀντίγραφον εἶναι τὸ πρῶτον καὶ τελευταῖον, διότι κατὰ τὴν ὑπὸ τοῦ ἔθνικοῦ τῆς Σοφίας μουσεῖου λήψιν γυφίνου ἐκτυπώματος διάφορα τῆς ἐπιγραφῆς τμήματα ἐξέπεσον(!)», οὐ μόνον Ἀγγλοῦ κολυμβητοῦ, ἀλλὰ καὶ μάντεως ἔδειτο. Ὅθεν καὶ ὁ Βούλγαρος ἱστορικὸς Zlatarsky οὐδεμίαν μνείαν ποιεῖται τοῦ ἀναγλύφου ὁς Βουλγاريκὸν ἐν τῇ Βουλγاريκῇ του ἱστορίᾳ(!), ἐν ᾗ καὶ τὰς ἐλαχίστας λεπτομερεῖας μαρτυρῶν καὶ εἰδησεων περὶ τῶν προβουλγάρων συνέλεξε, μὴ παραδεχόμενος προφανῶς τὴν Βουλγاريκὴν αὐτοῦ προέλευσιν καὶ ὑπολαμβάνειν, ἐρευνῶντες ὅπως ἀκατάληπτον.

Τῇ 1924 ὁ Οὐγγρος Ἀσιανολόγος καθηγητὴς Feher G. ἐν τινι ἀνακονίῳ τοῦ γενομένου ἐν τῇ ἀρχαιολογικῇ τῆς Σοφίας ἱνστιτούτῳ ἐξακριβήσας τὴν τῆς ἐπιγραφῆς ἀντιγραφὴν τοῦ Skorpil ὡς ἀνακριθεὶς καὶ πλήρη ἀναγμάτων ἐλλείπει ἢ ἀνεπαρκεῖς γλωσσικῶν καὶ ἐπιγραφικῶν γνώσεων, ἐρευνῶντες

7) Τοῦ αὐτοῦ, Vif zaschitla na bulgarskata narodni starina, Varna, ἐτ. 1924, σελ. 9. (=πρὸς ὑποστήριξιν τῶν Βουλγариκῶν ἑθνικῶν ἀρχαιοτήτων).

8) Τοῦ αὐτοῦ, αὐτόθι.

9) Ἰσα, Feher G. Denkmäler der Kultur der Urbulgaren, Bull. de l'inst. archéol. Bulg. τ. III, ἐτ. 1925, σελ. 89 κέξτες.

10) Ἰσα, Poppow R. Matériaux de la station Podgrada près du village Madare, arrangement de Choumlla, Bull. de la société archéol. Bulg. τ. III, ἐτ. 1912, σελ. 107.

11) Skorpil, Izvestia Varn. archéol. droujestvo, τ. VII, ἐτ. 1921 (Παράρτημα I, ἐτ. 1920, σελ. 9).

12) Zlatarsky V. Istoria na Bulgarskata dyrgaeva (=ἱστορία τοῦ Βουλγари-
κῶ Κράτους), Sophia, ἐτ. 1918.

νος εἰς βῆθειαν καὶ λεπτομερῇ μελέτῃν αὐτῆς, ἥς δείγματα παρέσχεε τρία τῆς ἐπιγραφῆς χωρία, ἀπερ ἀνέγνω καὶ συνεπλήρωσεν : «ἔθωκ(εν) ὁ ΠΑΤΗΡ Μου ἔσμεΤεΜε», τ. ἐ. «ἔθωκεν ὁ πατήρ μου ἔσμετεμε» (=δείπων, ἔστιαι κατὰ τὴν προβουλγариκὴν γλῶσσαν)· «ΕΣΜΕΤΕΜΕ ΑΛΛΑΣ ἔθωΚ(εν) ὁ ΚΙΣΙνας», τ. ἐ. «ἔσμετεμε καλὰς ἔθωκεν ὁ Κισίνας», (=λαμπρὰς ἐστιάσεις ἔθωκεν ὁ Κισίνας, ὁ ἀδελφὸς τοῦ Κρούμου) καὶ «καNAPAN ΕΙΣΕΠΟΙΗΣΕ ΕΜΕ ΟμουρτάΓ ὁ ΒΙΟΰωρὸς μου», τ. ἐ. «κακάραν εἰσεποίησεν ἐμὲ Ὀμουρτάγ ὁ βιόωρὸς μου», (=κακάραν (ἄξιματοῦς) κατὰ τὴν προβουλγариκὴν γλῶσσαν) ἀνήγειρευσεν ἐμὲ ὁ Ὀμουρτάγ ὁ διοργαζόμενος τὴν τῇ ζωῇ(!). Παραβάλλον δὲ τὸν ἱππέα πρὸς δύο προβουλγариκούς ἀνδριάντας ἀνευρεθέντας ἐσχάτως παρὰ τῇ κόμῃ Endjhe τῆς περιφερείας Σούφλας συμπεραίνει θετικῶς ὅτι τὸ ἀνάκτορον τοῦ ἱππέως εἶναι ἔργον Βουλγάρου γλύπτου τῆς προβουλγариκῆς τέχνης, ἦν οἱ πρῶτοι Βούλγαροι συναπεκρίσταντο μετ' ἐαυτῶν ἐκ τῆς κοιτίδος τῶν εἰς τὴν Μοισίαν καὶ ὑπολαμβάνει αὐτὸ ὡς μεγαλειώδες μνημεῖον τοῦ προβουλγариκοῦ πολιτισμοῦ, ὅπερ κατὰ τὸ ἔθος τῶν Τουρκανικῶν ἐθνῶν ἀνῆγειρεν ὁ Ὀμουρτάγ ὡς ἐπιτάφιον μνημεῖον εἰς τὸν πατέρα του χάν-Κρομόν, τὸν νικητὴν τῶν Βούζαντινων καὶ τῶν Ἀδάρων. Τοῦτο δὲ διαπιστοῦται καὶ ἐκ τοῦ ὅτι ὁ ἱππὸς κρατεῖ ἐν τῇ ἀριστερᾷ χειρὶ θυτήριον κύπελλον, ὁ οὗτος διακρίνεται (!), κατὰ τὸ ἐπικρατοῦν παρὰ τοῖς Τουρκανικοῖς ἔθνεσι ἔθος(!), τὸ δὲ δόρυ ἢ ἀκόντιον φέρει παρὰ τῇ αἰχμῇ ἱπποῦρος ὡς σημεῖον (!).

Ὁ δὲ Α. Protitch χωρὶς τολμηρότερον ἔτι περαιτέρω,—ἄτε ἔχων τὴν γνώμην ὅτι οἱ Βούλγαροι ἐγκαθίσταμενοι εἰς τὴν Μοισίαν συναπεκρίσαντο ἀπὸ τῆς κοιτίδος τῶν τὴν παράδωσιν τῆς τῶν Περωσσανικῶν τέχνης ἐν τῇ ἀρχιτεκτονικῇ, τῇ γλυπτικῇ καὶ τῇ διακοσμητικῇ, διατηρηθεῖσαν ἐπὶ μακρὸν πρὸ καὶ μετὰ τὴν ἐκχριστιανισμὸν αὐτῶν, ἐξ οὗ ἔχοντες τὸ πνεῦμα καλλιτεχνικῶς παροσκευασμένων ἐδέξαντο εὐχερῶς καὶ ἀνέπτυξαν τὴν Βούζαντιανὴν τέχνην κατὰ τὸν δέκατον τρίτον καὶ δέκατον τέτατον αἰῶνα,—ὀπολαμβάνει τὸν ἀνάγλυφον ἱππέα ἑμοῖον πρὸς τὰ τὸν Σασσανιδῶν ἀνάγλυφα, τὰ διασωθέντα ἐν Naksk-y-Roustem, Naksk-y-Redjeb καὶ Tak-y-Bostan, ὑπὸ τὴν ἐπιβρασιν ὅμως εἰκόνων ἐπὶ δίσκων καὶ παροφίδων τῶν Σασσανιδῶν, ἀφθονοῦσιν ἀναμφιβόλως ἐν τῇ Βουλγариκῇ αὐτῇ(!) ἐν αἷς παρίστανται παρόμοιοι θρησκευτικὰ σκηναί, τ. ἐ. ἡθάρ· λεόντιον ὁρὸ βασιλέων(!) (!).

13) Διὰ μὲν τῶν μικρῶν γραμμάτων δηλοῦνται αἱ συμπληρώσεις τοῦ συγγραφέως, διὰ δὲ τῶν κεφαλαίων τὰ διακριτικὰ γράμματα ἢ κεραταὶ καὶ ἰχνη γραμμάτων τῆς ἐπιγραφῆς. Ἰσα, Feher G. Formes prébulgares à l'inscription du cavalier de Madara. Annuaire de la bibliothèque de Plovdiv, ἐτ. 1925, σελ. 278—294.

14) Feher G. Madarskia Konik i novootritite prabulgarski statoui pri selo Endjhe, ἔτη. Mig Σοφίας τ. 8, 8052—53, Μαῖου 4, ἐτ. 1927 (=ὁ Μαδάριος Ἰππὸς καὶ οἱ ἀποκαλυφθέντες ἐσχάτως ἀνδριάντες παρὰ τῇ κόμῃ «Endjhe»).

15) Protitch A. La tradition d'art Sassanide chez les anciens Bulgares. Bull. de l'inst. archéol. Bulg. τ. IV, ἐτ. 1926—27, σελ. 211—235.

Ἐπὶ τέλους ἡ τοῦ ἀναγλύσου ἐπιγραφὴ ἀνεγνώσθη, συνεληφθῆτο καὶ ἡρμηνεύθη ὑπὸ τοῦ Heher μετὰ τετρατῇ συνόντων ἐπὶ αὐτῇ ἐρχάσαντα κατὰ νέαν ἐπιστήμησαν νῦν ἀνεγερθῆναι γενομένην ὅν' αὐτοῦ τῷ θέρετι τοῦ 1924 καὶ κατὰ μελέτην αὐτῆς ἐπὶ τόπου τῇ δοθῆναι καὶ τοῦ ἱστορικοῦ Kazakov. Ἐκ τῆς ἀναγνώσεως δὲ ταύτης ἐξήχθη τὸ συμπέρασμα ὅτι οἱ ἡγούμενοι τῶν Προβουλάδων οὐ μόνον ἀνέγειραν καλλιτεχνικά μνημεία εἰς τοὺς προγόνους των, ἀλλ' ἐχάρασαν περὶ αὐτὰ πρὸς διακρίσειν αὐτῶν ἐν ἐπισήμῳ ἀγέλεσι καὶ τὰ μάλλον ἀξιωματικὰ τῆς αὐτῆς γεγονότα. Οὕτω λοιπὸν καὶ περὶ τὸ μνημεῖον τοῦ Κρόμου ἐν μὲν τῇ πρώτῃ μέρει τῆς ἐπιγραφῆς δεξιὰ καὶ ἀριστερὰ τοῦ ἱππέως χαρχθέντι ὑπὸ τοῦ ἀελοῦ καὶ διαδόχου τοῦ Κρόμου χὰν Κισσίν, ἐξιστοροῦσαν αἱ πράξεις τοῦ Κρόμου, ἴδια αἱ κατὰ τοῦ Νικηφόρου καὶ Μιχαήλ νίκαι αὐτοῦ, εἰτα ἡ μετὰ τὴν στυγίαν αὐτοῦ τοῦ Λέντος καὶ ἀποκυρτοῦσαν ἐνέβραν κατὰ τοῦ Κρόμου νίκη αὐτοῦ κατὰ τοῦ Λέντος καὶ ἡ κατάληξις τῆς Ἀδριανουπόλεως πολιορκουμένης ὑπὸ τοῦ Κισσίν, εἰτα ὁ θάνατος τοῦ Κρόμου ἐτοιμαζομένου να προσβῇ τὸ Βυζάντιον, ὁ ὑπὸ τοῦ λαοῦ θῆρας αὐτοῦ καὶ τὸ μετὰ χαλσιπρεπὲς μνημιζοῦσαν αὐτοῦ κατὰ τὸ περβουλγαρικὸν *loimeim* (= παροπτό). Ἐν δὲ τῇ δευτέρῃ μέρει, τ. ε. ἐν τῇ πρώτῃ καὶ τῇ δευτέρᾳ ὑπὸν τὴν ἱππέα στήλην χαρχθέντι διαταγῇ τοῦ χὰν Ὁμορτάκ, δηλοῦται ὅτι ἐ πατὴρ αὐτοῦ Κρομός (Κροσμήμ) =Ευφωμένος) ἦτο ὁ πρῶτος γενναίουθωρος καὶ πολλὰς ἐπιτοίαι εἰς τοὺς ἀκολουθοῦσι τοῦ μεγάλου θωρακὸς καὶ προσωρήμενος αὐτὸν *ναβάραν*, τ. ε. μέγιστον προσωρτὴν καὶ διακοτὴν. Καὶ ἐν τῇ τρίτῃ καὶ τελευταίᾳ μέρει, χαρχθέντι ὑπὸ τοῦ υἱοῦ καὶ διαδόχου τοῦ Ὁμορτάκ τοῦ Μαχλάρη, λέγεται ὅτι ἐκ τῶν υἱῶν τοῦ Ὁμορτάκ μόνος αὐτοῦ ἀπέμεινε ζῶν, τοῦ ἀελοῦ τοῦ Σδωγνι προκοπιανόντος τοῦ πατρὸς τῶν(!).

§ 3. Ούτω λοιπόν και η περιλόγητος αυτή περί των Μαζέδων Έπείτα τετρημένη επιγραφική αναγνωσθείσα, συμπληρωθείσα και έρμηνευθείσα προσέθηκε νείαν χρυσήν σελίδα εις των πολιτισμών των Προβουλάρων εν τη Μοισεί. Τούτῳ δ' έρλογογούμενος όφελεται εις την εϋδοκείαν ώς Δυκίως, την μακρυτάτην. Κάχωντος και την βάβελαν του Feher γνώνω της Έλληνικής(!) και των Τουρανικών γλωσσών, της παλαιογραφίας και της Βουλγαρικής ιστορίας, ού μόν άλλα και εις την βουλγαροφιλίαν αυτώ διδῇ την στενήν φιλικήν, σύγγεναν Ούγγριν και Προβουλάρων, ώς εν άλλαις πραγματικαίς του προσπαθεί ν' αποδείξῃ και εις την έμμενον γνώνω αυτώ ότι τα ένγκατοστάθεντα εις την Ειρηνόφρονιμ' επιδεδόται Τουρανικά έθνη, Άσκαροι, Ούννοι, Βούλγαροι, Χάζαροι, Ούγγροι, Πετσενέγοι καί Κοβανκοί, αί μάστιγες εκείναι τότε της Βυζαντινικής αυτοκρατορίας και όλητες του Έλληνορωμαϊκού πολιτισμού, άφηναν μνημειώδη λείψανα του πολιτισμού των! Η έλξη περί της επιγραφής του σοφού Τουρανικού

λόγου μελέτη ἐδημοσιεύθη πολυτελῶς καὶ μετ' εἰκόνων ὑπὸ τοῦ ἑθνικοῦ τῆς Σοφίας μουσειοῦ⁽¹⁾, μικρὰ δὲ δείγματα ταύτης παρενετέθησαν ἀνωτέρω τρία χωρία τῆς ἐπιγραφῆς, ἅτινα καὶ προσδημοσιεύθησαν τῆς μελέτης⁽²⁾.

¹⁹Ως εἰκότι, ἡ τοιαύτη συμπλήρωσις καὶ ἐρμηνεία τῆς ἐπιγραφῆς: ἐχαιρετί-
σθη μετὰ μεγάλου ἐνθουσιασμοῦ ὑπὸ τῶν λογίων Βουλγάρων ὡς διαπιστοῦσα
ἱστορικά γεγονότα καὶ σήμερον γενικῶς πιστεύεται καὶ διδάσκεται διὰ τὸ μὲν

§ 3 1) *Fehér G.* Nadpisat na Madarskia konik (=η τοῦ Μαδαρίου Ἰννέως ἐπιγραφή), *Sophia*, βτ. 1928, σελ. 4ον σελ. 144.

[illegible]

«... αφού η επιρροή είναι χρονο- και χωρο-εξαρτημένη. Αποτέλεσμα είναι τριών βασικών, συνταχθέντων διά κατά τον συμπληρωματισμό, «αμετανόητων» και «μετανόητων» και, προσαρτών, διαβεβαιωμένων αλληλόλογων, «αμετανόητων» και «μετανόητων» και υπό της μορφής, ή της τριπλής διαφοράς των γραμμάτων, χαρακτηζόμενων υπό διαφόρων προσημάτων. Αιτίαι, άνω του πρώτου μέρους τα γράμματα είναι, παρ' αλλήλων, και σταθερά, τότε το Ρ είναι γυναικείας και η ά άρσενος τα σκέλη του Α κεραιά είναι σφηνωμένα, τότε, τα δεύτερα τα γράμματα είναι άρσενικα και στρεγγοπόλεμα και του τρίτου εδωότα. Η άμπαρμάτ έχει ως άκαλόγητος της συμπληρώσεως δηλούμενης διά μικρών γραμμάτων.

Αὐτὸ μέρος

νικηφόρος	Ο ΒΑΣΙΛ	τ. Ε.	Νικηφόρος	δ βασιλ
ἄβς	ΝΙ καὶ ΟΦΟ		ἄβς	Νικηφόρο
	ἄΠΙΧΡΙΣΤΕΝ			ἄπαχρυσεν. (ἀριστερόθεν τοῦ Ἱππώτου).
βασιλεῦς	Ο Αἰων	τ. Ε.	Βασιλεῦς	δ Αἰων
	Γ			εἰς τὸν Παρθα-
Ε	Ις τὸν ΤΕΡΕΒΑ		Ιον ἀπῆλθεν, τὸν ρουσσο-	πημῆν τὸν βασιλεῖον
ΙΝ ΑΠΙΑΣΕΝ	ΤΟΝ ΡΑΝΟΚΟ-		οῦκ (ἀπέστησε) αἱ θεοὶ μοι,	αἱ θεοὶ ΓΙΩΣΕΦΑΒΕΝΟΥ ΚΙΣΝΑ
ΠΙΜΕΝΟΝ ΤΟΝ	ΒΑΣΙΛΕΑΝ		Τότε Κισνάβ δ καυχῶνται	δ ἀδελφεὶς αὐτοῦ ἐν Ἀνδριανουπόλει διέ-
ΟΥΚ ΠΙΣΤΕΒΕΝ	δ ΘΕΙ ΜΟΙ		μεῖνεν, τὴν κατέκτετα τερπότητος	βασιλεῖαν
Αἱ	ΘΕΙ ΓΙΩΣΕΦΑΒΕΝΟΥ ΚΙΣΝΑ		κατέκτεαν	αὶ θε
τὸν	ΚΙΣΝΑΣ δ καχῶν		δ Κισνάβ	δ Κισνάβ
δ ἀδελφεὶς	αὐτοῦ ἐν Ἀδριανουπόλει διέ-		ἄριστερῃ καλῇ ἔθου(εν) δ Κισνάβ.	(βασιλεῖον τοῦ Ἱππώτου)
μινεν τὴν	κατέκτετα			
Ο ΤΕΡΠΟΤΗΣ	ΒΑΣΙΛΕΑΝ			
Α	ΕΘΕ	Χ		
Ο ΚΙΣΝΑΒ				
ΕΣΜΕΤΕΜΑ	καλῇ ἔθου δ ΚΙΣΝΑΒ.			

16) *Fecher G.* Prabulgari, proishod, istoria, biti Koultoura (=οι Προβούλγαροι, προέλευσις, ιστορία, έθιμα και πολιτισμός), Sophia, έτος 1929, σελ. έν έλφ 110.

ράχθη κατά τὸν αὐτὸν ἕνα αἰῶνα ὕστερον ἐπὶ τῶν χρόνων τοῦ χάν 'Ομορτάγ (*). 'Ο αὐτὸς ἐν ἄλλῃ ἀρθρῷ του μετ' ἐπιτόπιον τῶν ἐπιγραφῶν μελέτην καθορίζει ἀκριβῶς τὰς χρονολογίας αὐτῶν, ἥτοι τῆς πρώτης ἐπὶ Τερβελῆ (701—718), τῆς δευτέρας ἐπὶ Κορμυσοῦ (739—756) καὶ τῆς τρίτης ἐπὶ 'Ομορτάγ (815—831) καὶ ἰσχυρίζεται ὅτι ἐν τῇ πρώτῃ ἀναγιγνώσκαι τὸ ἐθνικὸν ὄνομα Βουλγαροί (*). Ἀπορρίπτει δὲ εὐθαρσῶς πᾶσας σχεδὸν τὰς συμπληρώσεις τοῦ Feher ὡς ἀδυνατέτους ἐπιμένον διὰ αἱ ἐπιγραφαὶ ἕνεκα τῆς βλάβης, ἣν ὑπὸ τοῦ χρόνου ὑπέστησαν, εἶναι δυσσυμπληρώσιμοι (*).

'Ἀξιοσημείωτος εἶναι καὶ ἡ περὶ τοῦ ἀναγλύφου γνῶμη τοῦ ἱστοριογράφου Μπαλάτσσεφ· διότι οὗτος μόνος διωτάμενος πρὸς πάντας τοὺς λογίους ὁμοεθνεῖς διὰ, ὅτι οὐκ ἀπορρίπτειται ὅτι εἶναι ἔργον τῆς προβουλγαρικῆς τέχνης, λέγει διὰ τὸ ἀνάγλυφον εἶναι Θρακικὸν καὶ ἀπεικονίζει τὴν θεὰν Βανδία (* Ἀρτεμιν) ἐπιτιπὸν θηρῶσαν· οὐδαμῶς δὲ ἀσχολεῖται περὶ τὰς περὶ αὐτὸ ἐπιγραφάς, ἀς πῆθα- νὸς ὑπολαμβάνει ὅπως ἀσχετοὺς πρὸς τὸ ἀνάγλυφον (*).

§ 4. Κατὰ τὴν προσηρμημένην ἡρῶν γνῶμην ἡμῶν, ἐπαχρηματισμένην ἐξ ἀκριβοῦς κατὰ τὸ δυνατόν αὐτοψίας, ὁ ἱππεὺς εἶναι ὁ Κύριος 'Ηρωὸς τῶν Θρακῶν, ὃς ὑπέλαβεν ὅτι ἐν Jireck καὶ ὁ Dobrusky, προερχόμενος ἀπὸ τῶν Ρωμαϊκῶν χρόνων, καθ' οὗς παρὰ τῇ βουρῇ, ἐπὶ τῆς πλευρᾶς οὗτοι εἶναι κεχαρμένους, ὡπλρχε συνοικισμός, ὃς ἀπεδείχθη ἐκ τῶν γενομένων ἀνασκαφῶν. Αἱ μικραὶ διαφοραὶ, αἵτινες παρεκκλίνουσι τοὺτον τὴν συνήθειαν τοῦ Θρακῶς 'Ιππεὺς τύπου οὐδὲν σηματοῖνουν, ἄλλως τε ἀπαντῶσι τοιαῦται καὶ ἐν πολλοῖς ἀναγλύφοις αὐτοῦ (*). Τὸ θυτήριον ποτήριον, ὡς ὑποτίθεται καὶ κρατεῖ ἐν τῇ ἀριστερᾷ χεὶρὶ καὶ ὡς φέρεται ὡς ἀναμεισθῆναι τεκμήριον τῆς Τουρανικῆς παραδόσεως οὐδὲν ἄλλο εἶναι· ἡ τὸ ἄνω μέρος ἀποτερεῖ τῆς κυκλωτοῦς ἀσπίδος, ἣν ἐκράτει διὰ τῆς κεκρυμμένης ἀριστερᾶς ὡς τῆς κεφαλῆς τοῦ ἵππου, ὃς ἀπαντᾷ ἐν ἄλλοις ἀναγλύφοις. Σημειωτέον δὲ ὅτι ἐν τῇ σχεδιογραφίᾳ τοῦ Kanita οὐτε ποτήριον οὐτε δόρυ ἢ ἀκόντιον εἰκονίζεται. 'Η δὲ ὑποτιθεμένη ἱπποεὶς παρὰ τῇ ἀκρῇ τοῦ ἀκόντιου καὶ ἀνωθὶ ἀκρίβως τῆς κεφαλῆς τοῦ λέοντος· πιθανὸς εἶναι μέρος τῆς ἡνωθῆμένης χαίτης τοῦ πληττομένου θηρίου, τρεῖς ὑπὸ τοῦ χρόνου καὶ μεταμορφωθῆναι πως. 'Η ἑλλειψὶς δὲ τοῦ τυπικοῦ πρὸ τοῦ ἵππου

3) *Velcou Ivan*, ἐν τῇ ἐφημ. *Zora* Σοφίας ἀρ. 8756, 'Ιανουαρ. 7 ἐτ. 1932 καὶ *Vesestvieu V.* 'Η περὶ τὸ ἀνάγλυφον τοῦ Μαδάρου ἱππεὺς ἐπιγραφῇ, βουλγαριστὶ ἐν τῇ δεξιᾷ τῆς βουλγαρικῆς ἱστορικῆς ἐταιρείας, ἐτ. 1931—32, σελ. 1—32. Τοῦ αὐτοῦ τὸ αὐτὸ γεγραμμένον ἐν τῇ Byz-neugriechische Jahrbüchern, τμή. IX, ἐτ. 1932, σελ. 1—35.

4) Τοῦ αὐτοῦ, αἱ περὶ τὸν Μαδάρου ἱππεὺς ἐπιγραφῇ, ἐν τῇ ἐφημ. *Mie* Σοφίας, 27 Νοεμβρ. 1935.

5) Τοῦ αὐτοῦ, Zu den Inschrift des Reiterreliefs von Madara, ἐν τῇ ἐπατη- ρεῖ τὸ ἐθνικὸν πανεπιστήμιον Σοφίας, ἐτ. 1934, τόμ. XXX, 10, ἱστορ-φιλολογικὸν τμήμα.

6) *Balastscheu B. G.* Παλαιὰ Θρακικὰ ἱερὰ καὶ θεοτήτες ἐν Μαζίκι, Γιάβκα, Πα- νέγια, Μαδαρα κλπ. καὶ ἡ σημασία αὐτῶν, ἐτ. 1932, Σοφία, βουλγαριστ.

§ 4. 1) 'Ιδε κατωτέρω, § 5.

βωμοῦ, ἐφ' οὗ συνήθως ὁ ἱππος ἐπιθέτει τὸν ἕνα τῶν ἐμπροσθίων ποδῶν, τοῦ δένδρου παρ' αὐτῷ, τοῦ ἀνελιγμένου πρὸς αὐτὸ ὕψους καὶ ἄλλων τινῶν παρα- στάσεων δυνατόν νὰ ἐρμηνευθῇ εὐχερῶς.

Οἱ Προβουλγαροί, λαὸς πολεμοχαρὲς καὶ εἰδωλολάτρης, κατελθόντες εἰς τὴν Μοισίαν ἐλάτρευσαν πιθανῶς τὸν Θράκα 'Ιππεὺς ὡς ἀρηγίλον, συνταυτι- σάντες πρὸς τινὰ ἱεῖδόν των θεῶν. 'Ότε δὲ ὁ περὶ τὸ ἀνάγλυφον τοῦ 'Ιππεὺς χώ- ρος κατωκλήθη καὶ ὑπ' αὐτῶν καὶ οἱ ἡγεμόνες των ἀνέγειραν ἐκεῖ ἐνδιατήματα ἕνεκα τῆς τερπνῆς τῇ δυνὶ τοποθεσίας, ὡς ἐκ τῶν ἀνασκαφῶν ὑποτίθεται, φαί- νεται ὅτι τὸ ἀνάγλυφον περιεκλείσθη ἐν τῇ περιοχῇ τῶν ἐνδαιτυγμάτων (ἀνα- κτήρων—ἀλλῆς), ὃ δὲ 'Ιππεὺς ἐθεωρήθη ὡς θεὸς προστάτης τῆς ἡγεμονικῆς αὐτῶν, ἐξ οὗ καὶ ἐκρίθη εὐλογῶν νὰ χαράσσωνται πρὸς δικαιοσύνην συντάξις τινα ἀξιοσημείωτα γεγονότα (χρονικά—*annales*) περὶ αὐτὸν ὡς ἐν ἀρχαίοις διὰ τῆς ἐπισήμου τότε παρ' αὐτοῖς αὐλικῆς γλώσσης, τῆς 'Ελληνικῆς. Κατ' ἀνάγκην λοιπὸν ἀπεβέβησαν αἱ μὴ συνδύσασαι προφανῶς πρὸς τὰς θρησκευτικὰς των δοξασίας περὶ τὸν 'Ιππεὺς παραστάσεις (βωμὸς—δένδρον—ἑρῆς—πιθανὸς καὶ ἄλ- λαι), ἐλείκνηθ' τὸ μέρος αὐτῶν καὶ ἐχαράχθη τὸ πρῶτον ἐπ' αὐτοῦ, βηλ. ἐκα- τερεῶν τοῦ 'Ιππεὺς μέρους τῆς ἐπιγραφῆς· μετὰ διστάσημα δὲ χρόνου ἐχαρά- χθη τὸ κάτω τοῦ ἀναγλύφου μέρος τῆς ἐπιγραφῆς καὶ πιθανῶς οὕτω τὰ ἐξῆκο- λούθουν οὖν τῷ χρόνῳ προῖον γραφόμενα τὰ χρονικά τῆς αὐλῆς λειανομένην τοῦ βράχου θαμνηθὸν πρὸς τὴν ρίζαν του, ἂν μὴ ἑτέρα σκέψις ἡ συμβᾶν διέ- κοπτε τὸ ἔργον.

'Εάν δὲ υποτεθῇ ὅτι τὸ ἀνάγλυφον ἐχαράχθη μετὰ τοῦ πρώτου μέρους τῆς ἐπιγραφῆς, ὡς φρονεῖ ὁ καθηγητὴς Bessevliew καὶ ἐπομένως ἀνήκει εἰς θεόν τινὰ τῶν Προβουλγαρῶν ἢ τῶν παρεκκινούντων εἰδωλολατρικῶν ἔθνων, πάλιν οὖς πρῶτον αὐτοῦ ἐχρησίμευσεν ὁ Κύριος 'Ηρωὸς, οὕτως ἀναμφιβόλως τὰ ἀνά- γλυφα ἠθροῦν καὶ τότε ὡς νῦν ἀνὰ τὴν χώραν, ληφθέντος ἐξ αὐτῶν ὅτι συ- νῆθε πρὸς τὰς ἰδιότητας τοῦ θεοῦ των καὶ τὰς θρησκευτικὰς των δοξασίας. Πάν- τως δὲ τεχνίτης δὲν ἦτο Προβουλγαρὸς, διότι ἀναμφιβόλως μετὰ τῆς 'Ελλῆ- νικῆς γλώσσης ὕψιστοιο εἰσέτι καὶ ἡ Βυζαντινὰ τέχνη ἀσκουμένη ὑπὸ τῶν Ἰθαγενῶν ἐν τῇ τέλει τῆς αυτοκρατορίας ἐπαρχία μετ' ἑλόν τὸν κατακλυσιμὸν αὐτῆς ὑπὸ τῶν Σλάβων καὶ Προβουλγαρῶν.

'Η ἐν τῷ ἀναγλύφῳ δὲ ἀπεικονιστὸς τοῦ Κρούμου μετὰ θάνατον ὃς ἱππεὺς θηρώσας λέοντας καὶ μετὰ θυτήριον ποτήριον ἐν τῇ ἀριστερᾷ ὄλις ἀποκλείε- ται, διότι οὐτε ὁ ἱππεὺς φέρει τὰ χαρακτηριστικὰ (ἐλλειπούσιν οἱ μύστακες) καὶ τὸν ἐπλισμένον Προβουλγαρὸν, οὕτε λέοντες ὡπλρχον κατὰ τοὺς χρόνους ἐκείνους πλέον ἐν τῇ Μοισίᾳ, οὕτε ἐξερχόμενός τις εἰς θήραν λεόντων ἐπιππος καὶ ἀκον- τίων λέοντα ἐφορμῶντα ἢ πλήττων αὐτὸν διὰ δόρατος δύναται νὰ κρατῇ ἐν τῇ ἀριστερᾷ τῇ δι' ἣς κατ' ἀναπότρεπτον ἀνάγκην ὀρεῖται νὰ κρατῇ στερεῶς τὰς χεῖρας τοῦ ἵππου πρὸς ἀποτρέψιν ἀφηνιασμοῦ αὐτοῦ ἐκ τοῦ τρέμου πρὸς τὸ ἐπερ- χόμενον θηρίον.

§ 5. Τὰ ἀνάγλυφα τοῦ Θρακῆς 'Ιππέως δυνατόν νά διαιρεθῶσι εἰς τρεῖς κυρίας συνμοταξίας :

α') Ὁ 'Ιππεύς παρίσταται ἡρεμῶς, ἐστραμμένος πρὸς τὰ δεξιὰ, ἐπιπικρὸς ἐν πορείᾳ ἢ ἐν στάσει. Συνήθως κρατεῖ ἐν τῇ δεξιᾷ χεὶρὶ φάλην, πρὸ αὐτοῦ δ' ἵσταται βωμός, παρ' ᾧ ἐνίοτε ὑφύεται δένδρον, περὶ τὸν κορμὸν οὗτινος εἶναι περιειληγμένους ὄφεις προβάλλον τῇ 'Ιππεὶ τὴν κεφαλὴν. 'Ενίοτε λειπούσης τῆς φάλης ὁ 'Ιππεύς στηρίζει τὴν δεξιὰν ἐπὶ τοῦ τραχήλου τοῦ ἵππου, ὁ δὲ βωμός ἐνδέχεται καὶ νά μὴ ὑπάρχῃ. 'Ενίοτε πρὸ τοῦ 'Ιππέως ἵσταται πεπλοφόρος γυνή, ὑπὸ δὲ τὸν ἵππον μεταξὺ τῶν ποδῶν αὐτοῦ κύων ἢ σὺς ἢ καὶ ἀμφότεροι.

β') Ὁ 'Ιππεύς καλπάζει ἐπιπικρὸς πρὸς τὰ δεξιὰ, σπανιώτατα δὲ πρὸς τὰ ἀριστερά, πάλιν τὸ ἀκόντιον ἐν τῇ δεξιᾷ, ὅπερ δὲν ἐγλύφεται, ἀλλὰ μόνον πιθανὸς ἐγγράφεται διὰ χρώματος. Αἱ συμπληρωματικαὶ τοῦ ἀναγλύφου σκηναὶ ποικίλλουσι· πρὸ τοῦ 'Ιππέως ἵσταται τετράπτερος ἢ κυλινδρῶς ἐξῆς βωμός, ἐφ' οὗ πολλαῖς ὁ ἵππος ἐπιθίεται τὸν δεξιὸν ἢ τὸν ἀριστερὸν ἐμπρόσθιον πόδα· ὑπὸ δὲ τὸν ἵππον διακρίνεται λέων ἢ κύων, ἢ λέων ἐπιτιθέμενος κατὰ ταύρου, σπνῆστατα δὲ ἔλαφος ἢ σὺς διωκόμενος ὑπὸ κυνός. Πολλαῖς παρὰ τῇ θωμῇ ὑφύεται δένδρον, περὶ τὸν κορμὸν οὗτινος ἢ τοὺς κλάδους εἶναι περιειληγμένους ὄφεις· ἐνίοτε δὲ παρὰ τῇ δένδρῳ, ἀφ' οὗ λείπει ὁ ὄφεις, κατὰκειται ἔλαφος. 'Ενίοτε πάλιν ἵστανται πρὸ τοῦ 'Ιππέως μία ἢ δύο πεπλοφόροι γυναῖκες, κεκαλυμμένα τὸ πρόσωπον καὶ ὀπίσθεν αὐτοῦ ἐφηβὸς ἀκλόουθος κρατῶν τὴν οὐρὰν τοῦ ἵππου ἢ κρατούμενος ὡς κατὰκοπος ἐξ αὐτῆς.

γ') Ὁ 'Ιππεύς παρίσταται ἐπανερχόμενος ἐκ θήρας· ἐν τῇ δεξιᾷ κρατεῖ θήραμα, οὗ ἡ κεφαλὴ κρέμεται πρὸς τὰ κάτω πλησίον τοῦ σκέλους του· συνήθως τὸ θήραμα εἶναι θορκᾶς ἢ λαγῶς, ὅπερ κύων καὶ λέων ἢ δύο κύνες ἢ λέοντες ὁρραίνονται· ὑπὸ δὲ τοὺς πόδας τούτων τῶν ζῴων ὑπάρχει ἀγγεῖον ἀνεστραμμένον, ἐξ οὗ ἐκρέει ὕδωρ. 'Ενίοτε παρίσταται προσέτι καὶ αἱ πεπλοφόροι γυναῖκες καὶ ὁ τὴν οὐρὰν τοῦ ἵππου κρατῶν ἀκλόουθος· ἄλλοτε δὲ πάλιν προστίθεται καὶ ὁ βωμός ἢ τὸ δένδρον μετὰ τοῦ περιειληγμένου εἰς αὐτὸ ὄφιος.

'Αλλὰ πλὴν τούτων τῶν τύπων ἀπαντῶσι καὶ ἕτεροι σπανιώτεροι· ῥῶν· γυνὴ πρὸ τοῦ 'Ιππέως ἱσταμένη, πεπλοφόρος καὶ ἄσκηπς τὴν κεφαλὴν, προσφέρει τι τῇ 'Ιππεὶ διὰ τῆς δεξιᾶς, ἐτέρᾳ δὲ ὀπίσθεν κρατεῖ τὴν οὐρὰν τοῦ ἵππου· ἢ ἵστανται περὶ τὸν καίμενον πρὸ τοῦ 'Ιππέως βωμὸν δύο πεπλοφόροι γυναῖκες, ὀπίσθεν δὲ τοῦ 'Ιππέως τρεῖς ἄνδρες, ὧν ὁ πρῶτος κρατεῖ τὴν οὐρὰν τοῦ ἵππου, ἐν ἐνὶ δὲ ἀναγλύφῳ προερχομένη ἐκ 'Ιστρῶν, πρὸ τοῦ 'Ιππέως ἵσταται ἡ 'Υγίεια καὶ ὁ 'Ασκληπιός μετὰ τὸν συμβόλιον των(1). 'Αλλοτε παρίστανται ὑπὸ τὸν ἵππον ὄφας ἐπιτιθέμενα κατ' ἀλλήλων, εἶον· λέων κατὰ ταύρου ἢ ἄρκτου ἢ ἔλαφος διωκόμενη ὑπὸ ἄρκτου. 'Ενίοτε ὑπὸ τὸν ἵππον ἔρπει ὄφεις. Σπανίως δὲ ὁ 'Ιππεύς ἐν τῇ ἀριστερᾷ χεὶρὶ καλυπτομένη ὑπὸ τῆς κερ-

λῆς τοῦ ἵππου φέρει κυλιότερη ἢ ὡσεὶ ἀσπίδα προέχουσαν ὀπίσθεν τῆς κερφαλῆς τοῦ ἵππου. 'Ωστόσος ἀνευρέθησαν καὶ ἀγαλμάτια τοῦ ἱππέως μετὰ συνεχόμενης βάσεως (βάθρου), ἐφ' ἧς ἡ ἀναθηματικὴ ἐπιγραφή, πάντα ἐξ εὐτελοῦς μαρμάρου καὶ χαρδαροτεχνή(2).

§ 6. Ὁ 'Ιππεύς ἐν τοῖς ἀναγλύφοις παρίσταται συνήθως ὑπὸ νεανικῇ

μορφῇ, ἀγένειος καὶ κομῶν, πολλῇ δὲ σπανιώτατα γενεῶν· ἔχει τὸ πρόσωπον πρὸς τὸν θεατὴν ἐστραμμένον, φορεῖ βραχὺν χιτῶνα καὶ χλαμύδα κυματίζουσαν ὀπίσθεν αὐτοῦ ἢ κρεμασμένην ἐπὶ τὰ νῶτα τοῦ ἵππου, εἶναι γυμνῶδες ἀλλ' ἐνίοτε φέρει κρηπίδας ἢ ταπεινὰ ὑποδήματα, ἔχει τὴν κεφαλὴν ἄσκηπῃ καὶ σπανιώτατα φέρει φρόνον πῖλον. 'Ωστόσος σπανίως φέρει ἀναξυρίδας καὶ σπανιώτατα παρίσταται ὡς ἡ θεὰ Ἑκάτη τρικέφαλος καὶ δὴ ἐν ἀναγλύφοις κατεχρονιστάτος.

§ 5. 1) Annuaire de la bibliotheque nat. à Plovdiv, έт. 1934, σελ. 138.

2) Αἰ·δ·θι, έт. 1925, σελ. 135 κέξῃς ἐν ἀρθρῳ τοῦ καθηγητοῦ Kazanov.

Ἐπὶ πολυαριθμῶν ἐπιταφίων μνημείων (στηλῶν) ὁ Ἰππεύς μὲν καταλαμβάνει τὸ ἄνω τοῦ ἀναγλύφου μέρος, τὸ δὲ νεκρικὸν δαίπνον τὸ κάτω, ὅρ' ὅ καίται καὶ ἡ ἐπιγραφή. Ἐν τοῦτοις τοῖς ἀναγλύφοις ἀναμφιβόλως ὁ νεκρὸς ἀπεικονίζεται ὡς Ἰππεύς, Ἡρώς, τ. ἔ. ἀφ' ἡρωοῦται, ἐξ οὗ εἰκάζεται ἡ κατὰ τύπου λατρεία ἡρώων. Ὁ ἀφ' ἡρωισμοῦ νεκρὸς προσωμοιάζεται λαμπρότατος, ἀγαθοποιός, νέος ἦρωας. Ἀξιοσημειώτως δὲ εἶναι ὁ προμνημονευθεὶς φυσικὸς σκεδὸν μεγέθους ἀνδριάς (Ἰππεύς) (1) ἀφ' ἡρωισμοῦ νεκρὸς διὰ τὰ ἱεῖα τοῦ χαρκτηριστικά, κόμην κεκαρμένην καὶ πάγων, ἐξ οὗ τεκμαίρεται ὅτι οὗτος εἶχει τὰ αὐτὰ χαρακτηριστικά τοῦ νεκροῦ ἀντὶ τῶν τυπικῶν τοῦ Ἡρώος (2).

Ἐν τοῖς ἀναγλύφοις ὁ ἦρως (Θρακικός), ὥστις ἦτο λερὸν ζῶον, παρίσταται μᾶλλον μικρὸς μινος, εὐτραχὴς, ἔχων δραχὸν τὴν τράχηλον καὶ ὀρθωμένῃν τὴν κεφαλὴν καὶ μακρὰν τὴν οὐράν.

§ 7. Τὸ ὄνομα τοῦ Ἰππέως εἶναι Ἡρώς λατινιστὶ ὠκυτώως *Heros* (Ἡρώ-Ηεροί), ἐπιθετα δ' αὐτοῦ ἀπαντῶσι τὰ: ἄγριος, ἀσχηρής, ἐπὶ κοῦς, θανάσιμος, ὁσπύριος, ὁσπύριος, καταχθόνιος, κύριος συγγένετα, πάτριος, πατρῷος, προπύλαιος, σφῶν, σωτήρ, καὶ λατινιστὶ: *augustus deus, divus, dominus, invictus, sanctus*. Θρακικὰ αὐτοῦ ἐπιθετα ἀπαντῶσι τὰ: *Αἰδοαρχήνης, Αἰδωνεῖτης, Βαργιδέντης, Βασιλιδίας, Βόδοκρος, Βετιόσιος, Βουρηθίας, Brigantius Γερηνός, Ζεινδορηνός, Ζωμιοδηνός, Iliosla, Kerd(e)mos* (3), *Kurakins, Manimoz, Odiapios, Paladeinios, Pouho*, ..., *Pyromoroulias* καὶ *Pyromoroulias, Saldokeinios, Saldokeinios, Seneoulas* (4), *Sonihlins*, ..., *Sonihlins*, Σπ., ..., *ήλια, Σιουοῦλινος, Ταρσολίης*. Τούτων τὰ μὲν Ἑλληνικά καὶ Λατινικά πάντα εἶναι ἰδιότητος σημαντικά, τῶν δὲ Θρακικῶν δὲ μὲν Αἰδοαρχήνης, Αἰδωνεῖτης, Ζεινδορηνός, Ζωμιοδηνός, Κενδριόσις (5) (ἀντὶ Κενδριόσις=Κενδρισηνός), Παλαδεινός, Σαλδοκεῖνος, Σαλδοκεῖνος, Σουτιηλινός εἶναι τοπωνυμικά τοῦ Ἡρώος ἐπιθετα περὶ δὲ τῶν μὴ παραδεδομένων ἡμῖν πλήρων οὐδὲν ἀσφαλές εἶναι δυνατόν να ρηθῇ τῶν δὲ ὀσπύριος εἶναι δυνατόν να ὑποληφθῶν τὰ μὲν ὡς ὀσπύριος ἐπισημῶν Θρακῶν ἀφ' ἡρωισμοῦ μετὰ θανάτου ἡ δευτερευόντων τοπικῶν Θρακικῶν θεῶν, ὥστις σὺν τῷ χρόνῳ ἐνομοιοθῆσαν ἢ ἐκλήθησαν ἦρωας, τὰ δὲ ὡς ἐπιθετα ἰδιότητός τινος τοῦ Ἡρώος σημαντικά καὶ ὀσπύριος ἐνομοιοθῆσαν σὺν τῷ χρόνῳ.

Ἐνεκα δὲ τῆς μεγάλῃς λατρείας, ἣς ἀπῆλυνε παρὰ τῷ Θρακικῷ λαῷ καὶ ἔξω παρὰ τῶν ἐν τοῖς ἀγροῦς καὶ ἐν τῇ ὑπαίθρῳ ἐν γένει χώρας διατιμωμένη ὁ δη-

μοφιλέστατος οὗτος ἦρως, ὑπελήφθησαν ὡς ἦρωας καὶ ἄλλοι θεοὶ καὶ συνεταθῆσαν αὐτῷ. Οὕτω ὁ τ. Ἀπόλλων καὶ ὁ Διόνυσος παρίστανται ἐν τισιν ἀναγλύφοις ὡς ἰππεῖς. Κυρίως ὅμως κατὰ πᾶσαν πιθανότητα συνεταυτοθῆσαν τῷ Ἡρώ: οἱ τοπικοὶ δευτερευόντες Θρακικοὶ θεοί, ἐξαφαιρόμενοι αὐτῷ ἐκ τῆς συνειδήσεως τῶν Θρακικῶν, διότι ἐν τῷ Θρακικῷ πανθῇ μόνος ὁ Ἡρώς ἔχει σαφῶς τοπικὸν καὶ ἔθνικον χαρακτήρα (6), οἱ δὲ λοιποὶ θεοὶ εἶναι πάντες Ἑλληνικοὶ καὶ αὐτῆς τῆς Βενδίκος συνταυτισθείσης προΐμως τῇ Ἀρτέμιδι. Σημειωτέον δὲ ἐστὶ τὰ τοῦ Ἡρώος Ἰππέως ἀνάγκη ἀντιθετοῦ ὁ μόνος αὐτῷ, ἀλλὰ καὶ ἄλλοις θεοῖς, ὡς δηλοῦται ἐκ τῶν ἐπ' αὐτὸν ἀναθηματικῶν ἐπιγραφῶν. Καὶ αὐτοὶ οἱ Διόσκουροι παρεστάθησαν ὡς Ἡρώες.

§ 8. Ἀλλὰ τίς ἦτο οὗτος ὁ Ἡρώς; Ἀγνοηθείσης εἰδήσεώς τινος περὶ αὐτοῦ Φιλοστράτου τοῦ νεωτέρου ἐγένοντο διάφοροι ὑποθέσεις καὶ εἰσαίτιαι. Οὕτω ἐνομοιοθῆσαν τῷ Ἡρώ ὁ κύριος τῶν Θρακικῶν θεῶν, ὃν οὗτος ὡς λαὸς κατ' ἐξοχὴν πολεμοχαρὴς καὶ περὶ τὴν θῆραν καὶ τὴν ἱππευτικὴν ἀεὶ ποτε ἀσχολούμενος, — ὁ Ἰππεύς ἦδη καλεῖται αὐτοῦς Ἰπποπόλους (7), ὁ δὲ Σοφοκλῆς φιλιππίους (8), — ἐλάτρευσαν ὡς ἰππέα καὶ αὐτόν. Ἰππεύτης δὲ ἐστὶ τὸ ὄνομα τοῦ θεοῦ δὲν παρεδόθη ἡμῖν, εἴτε διότι ἦτο τοῖς πᾶσι γνωστὸν καὶ ἔν ἐν μνημονεύετο, εἴτε διότι οὐδέποτε ἐξεφέρετο, ὥπως μὴ ἀκουσθῇ ὑπὸ βεβήλων καὶ γένῃ ὑπ' αὐτῶν χρῆσις αὐτοῦ πρὸς ζημίαν τῶν ἀκραφῶν τοῦ Θρακικοῦ θεοῦ λάτρευον, καὶ ἐκ τούτου σὺν τῷ χρόνῳ περιέπεσαν εἰς γενικὴν λήθην. Βραδύτερον δὲ ἐτε οἱ Θρακικοὶ παρέλαβον παρὰ τῶν Ἑλλήνων τὸν τύπον τοῦ ἦρωος ἰππέως (9) πρὸς παράστασιν ἐν τῇ τέχνῳ τοῦ ἔθνικου τῶν θεῶν, συμπαρέλαβον καὶ τὸ ὄνομα Ἡρώς, ὅπερ μετέωκον τῷ θεῷ τῶν ὡς κύριον αὐτοῦ ὄνομα (Κυρίῳ Ἡρώ, πρὸλ. Κυρίῳ Δί, Κυρίῳ Ἀπόλλωνι, Κυρίῳ Ἀσκληπιῷ κτλ.), καὶ ὡς τοιοῦτον ἐγλύφον καὶ ἐπὶ τῆς ἀναγλύφου στήλης, ἐπ' ἣς ἐκάρχηθη ἡ μεταξὺ Ἀθηναίων καὶ τοῦ βασιλέως Κερσιπόρου (356-355 π. Χ.) συνθήκη (10). Ἡ δὲ κατὰ τοὺς Ῥωμαίους χρόνους διακομιζόμεν τῶν τάφων δι' ἀναγλύφων ἀπεικονιζόντων τὸν νεκρὸν ὡς Ἡρώα ἰππέα προήλθε καὶ τὸν Κασάρων (11) ἐκ τῆς πίστεως τῶν Θρακικῶν εἰς τὴν μετὰ θάνατον ζωὴν τοῦ ἀποθανόντος, διότι διὰ τῆς τοιαύτης παραστάσεως ἐξεβλήον τὴν ἐλπίδα ἐστὶ ὁ

2) Ἰε, *Kazarow G. Homage international à l'Université d'Athènes*, Σένια, Ἀθήναι, ἐτ. 1912, τόμ. I, σελ. 108.

3) Ἰ, *Ὀμήρου*, Ἰλ. Ν. 4, 327, Κ, 436 καὶ ἄλλα. 2) *Σοφοκλέους*, fr. 428.

3) Πρὸλ. τὸ ἐν τῷ Κερσιπορικῷ τῶν Ἀθηναίων καλλιμάρμων μνημείων τοῦ Ἰππέως ἦρως ἐπὶ τοῦ Δεξιῶν τοῦ Αὐσανίου Θρακικοῦ, φρονιμῆτος κατὰ τὸν Κορινθιακὸν πόλεμον ἐπὶ ἀρχόντος Εὐδοκίῳ (391—393 π. Χ.).

4) CIA, τόμ. II, 666'. — *Dumont-Homolle*, ἐνθ. ἀνωτ. σελ. 509. — *Σαμοθράκη Ἀξ.* Κερσιπορὸς βασιλεὺς τῶν Θρακικῶν, Ἀρχαῖον Θρακικὸν Ἡεροῦ, τόμ. Δ' ἐτ. 1937—38, σελ. 43 καὶ ἐξῆς.

5) *Kazarow G.*, *Heros* (Thracischer Reiter) ἐν τῇ *Real-Encycl. Pauly-Wisowa*, Suppl. III, ἐτ. 1918, σελ. 1131.

§ 6. 1) Ἰε ἀνωτέρω, § 1.

2) Ἰε, *Dobrusky*, *Shornik*, τόμ. XVIII, ἐτ. 1901, σελ. 808.

§ 7. 1) Ἡ ὀνομαστικὴ *Κενδριόσις* σχηματίζεται ἐκ τῆς κατὰ βαρβαρισμὸν ἀπαντήσεως δοτικῆς ἐν ἐπιγραφῇ: *Kuŕio Kēndriōsi* (Ἀπόλλωνι) ἀντὶ *Κενδριόσι*, ὡς δηλοῖ καὶ τὸ ἐπ' ἄλλων τύπων ἀπαντῶν τοπωνυμικὸν τὸ θεῷ ἐπιθετικὸν *Κενδρισηνός=Κενδριόσις* (*Κυρίῳ Κενδρισηνῷ Ἀπόλλωνι*). Ἰε *Μυρτ.* Ἀποστολίδου, περὶ Φιλιππουπόλεως, Θρακικά, τόμ. Α'. 1928, σελ. 348, § 5.

ἀποθανὼν ἔμελλε ν' ἀκολουθήσῃ ὡς μακάριος ἱππεὺς τὸν θεόν των ἀπολαύων ἀθανάτου καὶ εὐδαίμονος μετὰ θάνατον ζωῆς.

Οὗτοι ἔμως οἱ κοινοὶ θνητοί, οἱ λατρεύμενοι μετὰ θάνατον ὑπὸ τῶν οἰκείων των ὡς ἥρωες εἴτε ἐξ ὑπερμέτρου εὐσεβεῖας εἴτε ἐκ ματαιοφροσύνης, θεόν νὰ διακρίνονται τῶν ἐπαξίως ἀρχιεθέν ἀφηρωισμένων, τῶν ἀληθῶν ἡρώων, τῶν συνταυτισθέντων, ὥσπερ οἱ τοπικοὶ καὶ οἱ ἄλλοι θεοί, τῷ θεῷ Ἰππεῖ, τῷ Ἡρωί, οἷτινες ἀναμφιβόλως ἐτύγχανον κατὰ τῶν Θρακῶν θείων τιμῶν (πρβλ. τὸν Πρωτεσίλαον ἐν τῇ Χερρονήσῳ).⁽⁶⁾ ὥσπερ ἐν τῇ Ἑλλάδι οἱ ἀρχαῖοι ἥρωες καὶ ἡμίθεοι, ὧν ἡ ζωνηρὰ λατρεῖα διηγωνίσθη καὶ ἐν τῇ ὀρθοδόξῳ ἡμῶν θρησκείᾳ.⁽⁷⁾ Ἐκ τούτου δὲ καὶ ἡ λατρεῖα τοῦ Ἰππέως Ἡρώος παρέμεινεν ἐν τῷ προσώπῳ τοῦ ἁγίου Γεωργίου, ὡς εἰκάζεται ἐκ τοῦ ὅτι ἐν τῇ εἰκόνι αὐτοῦ ἀκοντίζοντος δράκοντα μέλλοντα νὰ καταδροχθῇ τὴν κόρην βασιλείας, — εἰ καὶ ἀναγνωρίζεται ὁ Περσεὺς σφῶν τὴν Ἀνδρομέδαν, — ἀνευρίσκεται ἕνεκα τῆς μεγάλης καὶ ἀναμφισβητήτου ὁμοιότητος τῆς παραστάσεως αὐτῆς ὁ Ἡρώς Ἰππεὺς, ὅστις πιθανῶς ἐχρησίμωσεν ὡς πρότυπον τοῦ ἁγίου εἰς τοὺς χριστιανοὺς ἀγιογράφους.

Ἡ γνῶμη δ' αὕτη ἐπιρρωνύεται καὶ ὑπὸ τοῦ ὅτι ἀνάγλυφα τοῦ Ἰππέως θεοῦ προσκυνοῦνται πολλὰ ὡς εἰκόνες τοῦ ἁγίου Γεωργίου κατὰ παράδοσιν ὑπὸ τοῦ ὀρθοδόξου ἐν τῇ Θράκῃ χριστιανικοῦ λαοῦ. Οὕτω μέχρι ἐσχάτων ἀνάγλυφον αὐτοῦ ἐντετοιχισμένον ἐν τῇ νάρθηκι τῆς Ἀρμενικῆς ἐν Φιλιππουπόλει ὑπὸ τὸ τεῖχος τῆς ἀκροπόλεως ἐκκλησίας, ἀλλ' ἄλλοτε Ἑλληνικῆς τιμωμένης ἐπ' ὀνόματι τοῦ ἁγίου Γεωργίου, προσκυνεῖτο ὡς εἰκὼν αὐτοῦ τοῦ ἁγίου Γεωργίου καὶ λαμπάδες ἐκαίοντο πρὸ αὐτοῦ.⁽⁸⁾ Σήμερον ἀκόμη ἕτερον τοιοῦτον κείμενον ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ τῆς κώμης Eli-deré τῆς περιφερείας Τατάρ-Παζαρτζίκου (ἀρχαῖας Βησσαπάρας) τιμᾶται ὑπὸ τῶν χωρικῶν ὡς εἰκὼν ὡσούτως τοῦ ἁγίου Γεωργίου.⁽⁹⁾ Ἐπίσης παρ' ἑλληνικῇ οἰκογενεῖᾳ Φιλιππουπολίτιδι ἐν τῇ εἰκονοστασίῳ τῆς μετὰ τῶν ἄλλων ἐν αὐτῇ ἱερῶν εἰκόνων ὑπῆρχε μικρὸν τοῦ Ἰππέως ἀνάγλυφον λατρεύμενον κατὰ οἰκογενειακὴν παράδοσιν ὡς τὸ τοῦ ἁγίου Γεωργίου, ἐνώπιον οὗτινος ἐκαίετο ἀνέσπερος ὑπὸ τῆς οἰκογενείας κανδήλα, ἐξ οὗ καὶ λίαν ἡμαυρίσθη. Ἡ γραῖα οἰκοδόσποινα μετὰ δακρύων παρέδωκεν αὐτὸ εἰς τὸν διευθυντὴν τοῦ μουσείου Φιλιππουπόλεως ἀπαιτήσαντα, ἀφοῦ τρίς ἐσταυροκοπήθη καὶ μετ' εὐλαθείας ἡσπάσθη αὐτὸ⁽¹⁰⁾.

6) Ἡροδότου, IX, 116.

7) ¹² *Bernhard Schmidt*, Das Volksleben der Neugriechen und das Hellenische Altertum, 2te I καὶ II die Heilige, Leipzig, 2te. 1871.

8) *Dumont-Homolle*, ἔνθα ἀνωτ. σελ. 218 καὶ 513.

9) *Batachew*, Grad Tatar-Pazartzik (=ἡ πόλις Τατάρ-Παζαρτζίκιον), σελ. 40, Sophia, 2te. 1923.

10) *Diacovitch B.* Bas-reliefs du Cavalier Thace, Annuaire de la bibliothèque nat. Plovdiv, 2te. 1924, σελ. 163, ἀρ. 34. — ¹² καὶ *Σωτηρίου*, ἀνάγλυφον ἁγίου Γεωργίου ἐξ Ἡρακλείας τῆς Προποντίδος, Θρακικὰ τόμα. Α. ἔτος 1928, σελ. 33 καὶ ἐξῆς γλυφὴν ἐπὶ τῶν Βυζαντινῶν χρόνων κατὰ πρότυπον τοῦ Θρακῆς Ἰππέως.

§ 9. Ἐνεκα λοιπὸν τοῦ συνταυτισμοῦ τοῦ θεοῦ Ἡρώος ἄλλοις Θρακιῶσι καὶ Ἑλληνικοῖς θεοῖς καὶ τοῦ ἀφηρωισμοῦ κοινῶν θνητῶν, ὧν ἡ λατρεῖα παραμείνασα παρὰ τοῖς ἀπογόνους των, φιλοτιμουμένοις νὰ ἔχωσι προγόνους Ἡρώας, κατήντησεν ἴδιος τύπος τῆς τῶν Θρακῶν θρησκείας, οἱ Ἡρώες ἐπληθύνθησαν ἐν τῇ χώρᾳ, διὸ καὶ ὀρθῶς ὁ Dumont σημειοῖ ὅτι πρέπει νὰ λέγηται οὐχὶ ὁ Θραξ Ἡρώς, ἀλλ' οἱ Θραξες Ἡρώες. Ἐκ τούτου δὲ εἶναι ἀδύνατον ἐν ἀνεπιγράφοις ἀναγλύφοις νὰ διακρίνηται, ἂν ὁ παριστάμενος Ἰππεὺς εἶναι ἀφηρωισμένος τις κοινὸς θνητὸς ἢ αὐτὸς ὁ ἀρχικὸς θεὸς Ἡρώς ἢ ἄλλος τις ἀρχαῖος Ἡρώς κοινὸς τοῖς Θραξί, συνταυτισθεὶς τῷ θεῷ Ἡρῳ καὶ τυγχάνων λατρείας.

Οὗτος δὲ ὁ μετὰ θάνατον τῶν θνητῶν, — ἐπισήμων κατ' ἀρχὰς καὶ ἀσέμων ὕστερον, — ἀφηρωισμὸς ἢ εἰσῆχθῃ εἰς τὴν Θράκην ἐκ τῆς Ἑλλάδος ἢ παλαιόθεν συνετελεῖτο ὑπὸ τῶν Θρακῶν, ὡς ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων. Διότι καὶ οἱ Ἕλληνες, οἵτινες κατ' ἀρχὰς ἀποδίδοντες θείας τιμὰς εἰς τοὺς ἐξόχους ἀνδράς, τοὺς πολυλαπλῶς τὴν πατρίδα εὐεργετήσαντας, τ. ἔ. ἀφηρωίζοντες, οὐ μόνον αὐτοῖς ἀνδριάντας, ἀλλὰ καὶ ναοὺς-ἡρώα ἀνέγειρον⁽¹⁾, ἐπὶ τῶν χρόνων τῆς ρωμαιοκρατίας ἤρξαντο ἐνιαχοῦ τοὺς πλείστους τῶν νεκρῶν καλοῦντες ἡρώας⁽²⁾, ὥστε σὺν τῷ χρόνῳ ἡ λέξις ἡρώς ἀπώλεσε τὴν πραγματικὴν τῆς σημασίαν, τὴν ἀρχικὴν καὶ κατήντησεν ἀπλοὺς τύπος ἰσοδυναμοῦσα τῇ χρηστός (=μκακρίτης). Ὅθεν ἐν ἐπιγραφῇ ἀπαντᾷ καὶ ἐπὶ γυναικῶν ἡρώισσα⁽³⁾. Κατὰ ταῦτα φαίνεται μοι ὅτι ἐπὶ ρωμαιοκρατίας οἱ ἐπὶ τῶν ἐπιταφίων μνημείων γεγλυμμένοι Θραξες ἡρώες (ἱππεῖς) ἀσχέτως τῆς ὑπὸ τοῦ Καζατοῦ ἀνωτέρω ἐκφρασθείσης γνώμης περὶ τῆς αἰτίας τῆς τοιαύτης παραστάσεώς των⁽⁴⁾ ὡς κοινοὶ θνητοὶ οὐδαμῶς διαφέρουσι τῶν καλουμένων ἡρώων ἐν ἐπιγραφαῖς ἐπιταφίων μνημείων τῆς Θεσσαλίας καὶ Βοιωτίας, οἶον: «Ἡρῶς χρηστέ, χαῖρε» ἢ «ἐπὶ τῷ... Ἡρῳ»⁽⁵⁾ καὶ ἀλλαχοῦ τῆς Ἑλλάδος καὶ τῶν ἐπὶ Θράκης Ἑλληνικῶν ἀποικιῶν, οἶον: «νέος τελευτῶν Ἡρῶς χαῖρε» ἢ «νέος Ἡρῶς χρηστέ, χαῖρε»⁽⁶⁾ κτλ. Τοῦτο δὲ διαπιστοῖ

§ 9. 1) Οἱ Ἕλληνες μὴ περιορισθέντες εἰς τὴν λατρεῖαν τῶν περιφανεστέρων ἡρώων τῆς μυθολογίας ἀνύψωσαν εἰς ἡρώας καὶ ἱστορικοὺς ἀνδράς εὐεργετήσαντας λαμπρῶς τὴν πατρίδα, ὡς τὸν Λεωνίδα, τὸν Πάυσανιαν, τὸν Λύσανδρον (Παυσανίου, III, 32, 4), τὸν Μιλτιάδην (Ἡροδότου, VI, 38), τὸν Βρασιῖαν (Θουκυδίδου, V, 11), τὸν Ἀρατον καὶ τὸν Φιλοπόμηναν, (Πολυβίου, VIII, Διοδώρου, XXIX, 18, Πλουτάρχου Ἀρατος III). Ἄλλ' ὡσαύτως καὶ τοῦ πνεύματος ἄνδρες, ὡς ὁ Ἡσίοδος, ὁ νομοθέτης Λυκοῦργος, ὁ Βίας ἐτιμῶντο παρ' αὐτοῖς ὡς ἡρώες. Ὁ Δημόκριτος εἶχε ναόν πρὸς τιμὴν τοῦ ἐν Ἀεθῆροις καὶ ὁ Ἀριστοτέλης ἐν Σταγείροις. (Παυσανίου, III, 16, 6. Διογ. Λαερτίου I, 78 καὶ IX 36).

2) Bull. de la correspondance Hellenique, τόμ. XVIII, σελ. 423.

3) Ἀντόθι, σελ. 443, ἀριθ. 6.

4) Ἰδε ἀνωτέρω § 8 σημ. 5.

5) Ἰδε, Decharmes Inscriptions inédites de Béotie, ἀρ. 19—20 καὶ Keil M. Sylloge inscriptionum Baeotiae, σελ. 153, ἀρ. 37.

6) Ἰδε, Kalinka, Denkmäler in Bulgarien, ἀρ. 286, 287, 293 κτλ.

καὶ ἡ ἐπὶ ἐπιταφίου ἀναγλύφου εὐρεθέντος περὶ τὴν ἀρχαίαν Βησσαπάραν ἐπιγραφὴ: «Πέ(πλιος) Αἰλίος Σεύθης, ἥρωες»⁽¹⁾.

§ 10. Κατὰ τοὺς Ῥωμαϊκοὺς χρόνους, ὡς ὑπὸ τινων εἰκάζεται ἐκ τῶν ἀναγλύφων, ὁ Κύριος Ἡρώς ἦτο θεὸς τις καταχθόνιος καὶ τῆς θήρας ἀνεξακρίβωτον ἡμῶς τυγχάνει ἂν ὡς τοιοῦτος ἐλατρεῖτο καὶ ἐν τοῖς παλαιότεροις χρόνοις. Ὡσαύτως ἔνεκα τῆς ἐπὶ τῶν νομισμάτων τῶν ἀρχαίων Θρακῶν βασιλέων Σεύθου I καὶ Κότυος I παραστάσεως τοῦ Ἰππέως, πολλοὶ ἐνόμισαν ὅτι ὁ Ἡρώς εἶναι ὁ κατὰ τὴν ἐλληνικὴν παράδοσιν μέγιστος τιμώμενος παρὰ τοῖς Θραξίν Ἄρης⁽²⁾. Ἀλλὰ τὸ παράδοξον εἶναι ὅτι μέχρι τοῦδε οὐδὲν ἀνάγλυφον ἀνευρέθη τοῦ κατ' ἐξοχὴν τούτου τῶν Θρακῶν θεοῦ⁽³⁾, ἐν ἀντιθέσει πρὸς τοὺς ἄλλους θεοὺς, εἰ καὶ ἡ εἰκὼν αὐτοῦ εἶναι λίαν συνήθης ἐπὶ νομισμάτων τῆς τε Θράκης καὶ τῆς Μοισίας κεχαραγμένη ποικιλοτρόπως⁽⁴⁾. Τὸ δ' εὐρεθῆν παρὰ τῇ κώμῃ Σαλαζίνοβον Φιλιππουπόλεως ἐν τῇ ἱερῇ τῶν Νυμφῶν ἀνάγλυφον μαχητοῦ, ἐρειδομένου ἐπὶ δόρατος διὰ τῆς δεξιᾶς καὶ κρατοῦντος τι διὰ τῆς ἀριστερᾶς καὶ φέροντος θώρακα, ὕψηλὰ ὑποδήματα καὶ κράνος ἵππουρι, ἀμφίβολον εἶναι, ἂν παριστᾷ τὸν Ἄρην, ὡς ὑποθέτει ὁ Κазаров συμπληρῶν τὴν τετριμμένην ἀνωθεν ἐπιγραφὴν ἐκ μόνου τοῦ σωζομένου γράμματος Ω «[Κυρί]φ [Ἄ]ρει»⁽⁵⁾ διότι ἐνδέχεται νὰ παριστᾷ καὶ στρατιώτην τινὰ ἥρωα. Διὸ ἄλλοι κρίνουσιν εὐλογώτερον ὅτι δέον ἢ ἐπὶ τῶν νομισμάτων τοῦ Ἰππέως εἰκὼν νὰ μὴ ἀποδίδηται εἰς τὸν θεὸν Ἄρην καὶ μάλιστα τοῦ τύπου τούτου ἀπαντῶντος καὶ ἐπὶ νομισμάτων βασιλέων καὶ ἄλλων ἐθνῶν⁽⁶⁾.

§ 11. Ἡ τελευταία περὶ τοῦ Θρακικοῦ Ἰππέως γνώμη εἶναι ἡ τοῦ καθηγητοῦ D. Detschew⁽⁷⁾. Οὗτος ὑπολαμβάνει τὸν Ἡρώα ὡς θεὸν τινα καταχθόνιον ψυχοπομπόν, ἄγοντα δηλαδὴ τὰς ψυχὰς τῶν νεκρῶν εἰς τὸν Ἄδην καὶ φροντίζοντα περὶ τῆς ἐκείθεν ζωῆς αὐτῶν, οἶονε! Ἐρμῆν μετὰ πλειόνων καθηκόντων.

7) *Kazarow G. Bull. de l'inst. archéol. Bulg. τόμ. IV, σελ. 84.*

§ 10. 1) *Ἰζε, Μυρτ. Ἀποστολίδου, περὶ τῆς θρησκείας τῶν Θρακῶν, Θρακικά τόμ. V, ἐτ. 1924, σελ. 53 § 8, Ἄρης.*

2) Εὐρέθη μόνον κεκοιμημένη τις ἐπιγραφὴ ἐπὶ βάθρου ἀνδριάντος εἰς τὸν Ἄρην. *Velcova I. Bull. de l'inst. arch. Bulg. τόμ. IV, ἐτ. 1926—1927, σελ. 316.* Ἡ ἐπιγραφὴ καθ' ἡμετέραν ἀνάγνωσιν καὶ συμπλήρωσιν ἔχει: [Ἀγαθὴ Τύχη, Ἰπὲρ ὕψους καὶ σωτηρίας καὶ αἰωνίου διαμονῆς τοῦ μεγίστου καὶ θειοτάτου αυτοκράτορος Λουκίου Κομμόδου Μετίης Σέρδων εὐχόμενος ἀνέστησα τὸν Ἄρεα.

3) *Ἰζε Mouchmow N. Annuaire de la bibliothèque nat. à Plovdiv, ἐτ. 1924 σελ. 202.*

4) *Kazarow G. Bull. de l'inst. archéol Bulg. τόμ. IV, σελ. 81.*

5) *Ἰζε πλείονα καὶ λεπτομερείας παρὰ Κазаров G. Heros; ἐν τῇ Real. encykl. τοῦ Pauly—Wissowa ἐν τῇ λ.*

§ 11. 1) *Detschew D. Otscherk na religiiata na drevnite Traki (= Σχεδιογράφημα περὶ τῆς θρησκείας τῶν ἀρχαίων Θρακῶν), ἐν τῇ ἱστορικῇ βιβλιοθήκῃ τόμ. III, ἐτ. Α', 1928, Sophia.*

θθεν ὁ ἐν τοῖς ἀναγλύφοις πρὸ τοῦ Ἰππέως θωμὸς εἶναι προωρισμένος διὰ τὰς παρὰ τῶν συγγενῶν τοῦ νεκροῦ θυσίας πρὸς ἐξιλέωσιν τοῦ θεοῦ ὑπὲρ τῆς τοῦ νεκροῦ ψυχῆς, παρισταμένης ὑπὸ τὴν μορφὴν τοῦ περὶ τὸ δένδρον περιειλιγμένου ὄφως. Ἐκ τούτου δὲ σὺν τῷ χρόνῳ κατήντησε θεὸς θηραιτῆς ἀνθρωπίνων ψυχῶν, ὡς παρίσταται ἐν τοῖς ἀναγλύφοις καὶ ὡς θεὸς καταχθόνιος, τ. ἔ. θεὸς τῶν ὑπὸ τὴν γῆν πλούτων (=Πλούτων) καὶ τῆς γονιμότητος, ἄρα καὶ τοῦ φωτός, ἐπομένως θεὸς ἀνεξίκακος καὶ ἱατρὸς, (βλὲν ἐπιστρέψῃ λ. χ. ἐκ τῆς θήρας, τὸ θήραμα παριστᾷ τὴν νόσον ὑπὸ μορφὴν θηρίου, ὅπερ ἐφόνευσε σφῶας καὶ παρατείνας τὴν ζωὴν τοῦ κάμνοντος) καὶ θεὸς τοῦ πολέμου. Πάσας δὲ ταύτας τὰς ἰδιότητας τοῦ θεοῦ Ἡρώος κατὰ τοὺς Ρωμαϊκοὺς χρόνους ὁ προειρημένος καθηγητὴς εὐρίσκει συνυπαρχούσας ἐν τῷ προσώπῳ τοῦ μυθολογουμένου τῶν Θρακῶν βασιλέως Ρήσου κατὰ τὰς παρ' Ὀμήρῳ, Πινδάρῳ καὶ Εὐριπίδῃ παραδόσεις. Ὅθεν τὸν Ρῆσον ὑπολαμβάνει ὡς τὸν ἀρχικὸν θεὸν Ἡρώα, τὸ δ' ἐπιγραφόμενον συνήθως ἐπὶ τῶν ἀναγλύφων Κυρίῳ Ἡρῳι γράμμιζε εἶναι Ἑλληνικὴ μετάφρασις τοῦ ὀνόματος Ρῆσος (=βασιλεὺς, ἀναξ, κύριος) ἤρωος, τ. ἔ. ἀντὶ τοῦ Ρῆσῳ ἤρωι. Ἀλλὰ τὸ Κύριος μόνον εἰς τὸν Θρακᾶ Ἰππέα, τὸν Ἡρώα ἀποδίδεται; δὲν εἶναι κοινὴ προσγορία πάντων τῶν θεῶν παρὰ τοῖς Θραξὶ κατὰ τοὺς Ρωμαϊκοὺς χρόνους μὴδὲ τῶν Νυμφῶν ἐξαιρουμένων; Ἰσως ἢ ἐρμηνεία τοῦ Ρῆσος (Ραῖζδος—Ράσκος—Ραϊκούπορις—Ρήδας κτλ.) διὰ τοῦ Ἡρώος θὰ ἦτο εὐτοπωτέρα ὑπὸ τὴν ἑνότητα τοῦ ἀναξ-βασιλεὺς, διότι κατὰ τοὺς προϊστορικοὺς χρόνους οἱ ἄνακτες ἦσαν καὶ ἥρωες.

Ἡ γνώμη καὶ ἡ εἰκασία τοῦ Detschen περὶ τοῦ Ρήσου ὡς τοῦ ἀρχικοῦ θεοῦ Ἡρώος εἶναι ἐπιτυχὴς καὶ ὀρθή, διότι ἐπιβεβαιοῦται ὑπὸ τοῦ κατὰ τὸν γ'—δ' αἰῶνα ἀκμάσαντος σοφιστοῦ Φιλοστράτου τοῦ νεωτέρου, ὅστις διελθὼν τὴν Θρακίαν ἠπόρησε διὰ τὰς τιμὰς ὧν ἐτύγχανε παρὰ τοῖς Θραξίν ὁ ἀφηρωσθεὶς Ρῆσος, τιμώμενος ὡς θεὸς τῆς θήρας, τῶν ἱππῶν, τῶν ὀπλιτῶν καὶ ὡς ἱατρὸς καὶ ἀλεξίκακος ἐν γένει, καίπερ οὐδὲν ἀξιοσημείωτον ἐν τῇ ζωῇ του διαπραξάμενος: «Ρῆσος γὰρ ὃν ἐν Τροίᾳ Διομήδης ἀπέκτεινε, λέγεται οἰκεῖν τὴν Ροδόπην καὶ πολλὰ αὐτοῦ θαύματα ἄδουσιν· ἱπποτροφεῖν τε γὰρ φασιν αὐτὸν καὶ ὀπλιτεύειν καὶ θήρας ἀπειθεῖν. Σημεῖον δ' εἶναι τοῦ θηρᾶν τὸν ἥρω τὸ τοὺς σὺς τοὺς ἀγρίους καὶ τὰς βορκάδας καὶ ὅποσα ἐν τῷ ὄρει θηρία φοιτᾶν πρὸς τὸν βωμὸν τοῦ Ρήσου κατὰ δύο ἢ τρία, θύεσθαι τ' οὐδενὶ δεσμῇ ξυνοχόμενα καὶ παρέχειν τῇ μαχαίρᾳ ἑαυτά. Λέγεται δ' ὁ ἥρωος οὗτος καὶ λοιμοῦ ἐρύκειν τοὺς θρούς· πολυανθρωποτάτῃ δ' ἡ Ροδόπη καὶ πολλὰ περὶ τὸ ἱερὸν κῶμῳ. Ὅθεν μοι δοκεῖ καὶ δοῆσθαι ὑπὲρ τῶν ἑαυτοῦ ζυστρατιωτῶν ὁ Διομήδης, εἰ τὸν μὲν Θρακᾶ τοῦτον, ὃν ἀπέκτεινεν αὐτός, μὴδὲν εὐδόκιμον ἐν Τροίᾳ ἐργασάμενον μὴδὲ βεῖξαντα ἐκεῖ λόγου ἄξιον πλὴν ἱππῶν λευτῶν, εἶναι τι ἡγοίμεθα καὶ θύοιμεν αὐτῷ διὰ Ροδόπης καὶ Θρακῆς πορευόμενοι, τοὺς δὲ θεοὶ τε καὶ λαμπρὰ εἰργασμένους ἔργα ἀτιμάζοιμεν, μυθῶδῃ τὴν περὶ αὐτοὺς

δόξαν ἡγούμενοι καὶ κεκομπασμένην⁽²⁾».

§ 12. Σχηνὴν τῆς πρὸς τὸν Κύριον Ἡρώα λατρείας τῶν Θρακῶν, σχετικὴν πρὸς τὰ ὑπὸ τοῦ Φιλοστράτου εἰρημένα, ἀπεικονίζει ἀνάγλυφος παράστασις, δυστυχῶς ἐν πολλοῖς τετριμμένη καὶ ἐν μέρει κεκομμένη, ἐπὶ τμήματος κωνοειδοῦς μαρμαρίνης στήλης ὕψους 0,52 τοῦ μέτρου, εὐρεθέντος περὶ τὰ μέρη τῆς Ροδόπης ἐν τῷ χωρίῳ Κοβάτσεβο, οὐ μακρὰν τῆς ἀρχαίας Βησσαπάρας. Τοῦτο τὸ πολύτιμον ἀνάγλυφον εὐρεθὲν τῷ 1935 ἐναπόκειται σήμερον ἐν τῷ ἐθνικῇ τῆς Φιλιππουπόλεως μουσεῖῳ καὶ εἶναι διηρημένον εἰς δύο ζῶνας ἐπαληθῆλους διακρινομένων παρ' αὐτῷ καὶ ἰχνῶν Ἑλληνικῆς ἐπιγραφῆς, τετριμμένης ὁλοτελῶς καὶ κεκομμένης. Ἐν τῇ ἄνω ζώνῃ ἐξ ἀριστερῶν πρὸς τὰ δεξιὰ παρίσταται ὁ Ἡρώς ἑφιππος μετ' ἀνεμίζομένης πρὸς τὰ ὀπίσω τῆς χλαμύδος κρατῶν διὰ τῆς δεξιᾶς φιάλην καὶ ἐλαύνων. Μεταξὺ τῶν δύο ἐμπροσθίων τοῦ ἵππου ποδῶν κεῖται βωμίσκος, ὑπερθεὶς δὲ τῆς κεφαλῆς τοῦ ἵππου κορμὸς πιθανῶς τῆς Σελήνης καὶ παρ' αὐτῇ ὑπὲρ τὸν ἵππον ὡς προσκλίνουσα πρὸς τὸ νεογνόν τῆς. Ἐμπροσθεν τοῦ Ἰππέως ἵσταται κατ' ἐκκλίον του ἀνὴρ ἐν ἱματίῳ, σχεδὸν ἰσοϋψὴς τῷ Ἰππεῖ, σπένδων ἐπὶ τὸν βωμίσκον καὶ παρ' αὐτῷ παιδᾶριον κρατοῦν διὰ μὲν τῆς ἀριστερᾶς στέφανον, διὰ δὲ τῆς δεξιᾶς κύπελλον· ἀπωτέρω κεῖται μέγας κρατὴρ, ἐφ' ὃν γυνὴ κρατοῦσα ἔκκενοι ἀσκὸν (ὁ κορμὸς τῆς γυναικὸς εἶναι κεκομμένος) καὶ παρ' αὐτῇ πρόβατον ἢ αἰζ ἄγομένη προφανῶς πρὸς θυσίαν ὑπ' ἀνδρός, οὗτινίς μόνον ὁ ἕτερος τῶν ποδῶν διασφύζεται. Ἐν τῇ κάτω ζώνῃ ἐξ ἀριστερῶν ὡσαύτως πρὸς τὰ δεξιὰ παρίσταται βους ἀγόμενος ὑπὸ δούλου πρὸς βομὸν εὐμεγέθη, ἐφ' ᾧ κεῖται πυρά, εἰς τὴν ἱερεὺς ἐν ἱματίῳ ἐπιχέει θυμίαμα ἢ οὐλοχύτας διὰ τῆς ἀνυψωμένης δεξιᾶς ἔχων τὴν ἀριστερὰν τεταμένην πρὸς τὰ κάτω· παρ' αὐτῷ ἵσταται ἕτερος ἀνὴρ ταπεινότερος κρατῶν διὰ τῆς δεξιᾶς ἀγγεῖόν τι καὶ ἀπωτέρω τρίτος ἀνὴρ ὑψηλότερος κρατῶν διὰ τῆς ἀνυψωμένης δεξιᾶς κέρας προφανῶς πρὸς λοιθὰς· παρ' αὐτῷ ἵσταται ἀντιθέτως ὡς καὶ ἀπωτέρω τέταρτος ἀνὴρ, ὅστις ὑποτίθεται ὅτι ἔγχε τὸ ζῷον πρὸς θυσίαν, ὡς καὶ ἕτερον ἢ καὶ δύο, διότι κάτωθεν τῆς ὁδῆς τὸ ἀνάγλυφον εἶναι κεκομμένον⁽¹⁾.

2) Φιλοστράτου, λόγ. ἑρωτ. 3, 16.—Περὶ τοῦ φόνου τοῦ Ρήσου ὑπὸ τοῦ Διομήδους καὶ τῆς ἀρπαγῆς τῶν ἵππων του ὑπὸ τοῦ Ὀδυσσεύς ἴδε: *Ὀμήρου* Ἰλ. K, 470—515.

§ 12. 1) Ἡ περιγραφὴ τοῦ ἀναγλύφου εἶναι τοῦ γράφοντος, ὅστις εἶδε καὶ περιεργάσθη αὐτὸ ἅμα τῇ εἰς τὸ μουσεῖον μεταφορᾷ του. Ὁ καθηγητὴς Κατοῶρω Γ. ἐδημοσίωσεν ὡσαύτως περιγραφὴν αὐτοῦ ἐν τῇ ἐφημερίδι τῆς Σοφίας *Μίρ*, τῆς 7 Νοεμβρίου τοῦ 1936 (ἀριθ. 10.891) παραθεὶς καὶ σχεδιαγράφημα τοῦ ἀναγλύφου, ἀντιγραφέντος ὑπὸ τοῦ ζωγράφου Α. Πουλέβσκυ κατὰ τὴν ἀντίληψίν του. Ἰδε ὡσαύτως Kazarow G. Ein neues Denkmal zum Kult des Thrakischen Reiters, Jahrbuch des Deutsc. archäol. Inst. Berlin, 37, 1936, σελ. 419—426.